БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1966 ч. ДЕКАБРЬ 21 СРЕДА № 298 (6629).

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

СОВЕТ КҮРҮНЕНИҢ БЕЖЕН ЧЫЛЫНГА ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР ДЭЭШ!

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги чыыжының ийиги сессиязы

Совет Эвилелиниң Маадыры шаңналды

Л. И. Брежневке тывысканы

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневке Ленин орденин болгаш Совет Эвилелиниң Маадырының Алдын сылдызын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы П. В. Подгорный декабрь 19-та Кремльге тывыскан.

Коммунистиг тургузуушукунга, чурттуң камгаларыг аргазын быжыглаарынга Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң мурнунга шылгарангай ачы-хавыяларга база Ада-чурттуң Улуг дайынының фронтуларынга немец-фашистиг эжелекчилерге удур демиселге улуг ачы-хавыяларга база төрүттүнген хүнүнден бээр алдан харны харлаары-биле холбаштыр эш Л. И. Брежневке ол бедик шаннадыг тывыскан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң хураладаар залынга Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удурткулары, эвилелдешкен элээн хөй республикаларның Компартияларының ТК-ларының болгаш СЭКП-ниң область комитеттериниң секретарлары, ССРЭ-ниң министрлери, ССРЭ-ниң комитеттериниң даргалары олурушкан.

Эш Л. И. Брежневке Н. В. Подгорный чүректин ханызындан байыр чедирген.

Силерге Ленин орденин болгаш Совет Эвилелиниң Маадырының Алдын сылдызын тыпсыр деп, СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даалгазын удуг өөрүшкү-биле күүседип тур мен деп, Н. В. Подгорный медегледээн.

Төрээн чурттуң бо бедик шаннадыг—Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң мурнунга Силерниң шылгарангай ачы-хавыяларны хүлээп көргени-дир.

Алдан чылды чурттап эрттирген силер. Ону хөй-даа деп, эвээш-даа деп болур, ынчалзажок хамык ужур ол чылдарны канчаар чурттап эрттиргенинден хамааржыр. Силерниң амыдырал-чурталганарның дең кезиинден хөйү—35 ажыг чыл—бистин алдарлыг Коммунистиг партиявыстың хүрээлелиниг эргеи, кажандаа, каяа-даа оон дайынчы одуруунга туруп келген болгаш туруп турардаа силер.

Ажылчын слесарьдан эгелээш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чингине секретары албан-дужаалга чедир кайгамчыктыг оруктуг эрткен силер. Каяа-даа туруп, партияның Силерни тургускаңы кандыг-даа участокка— партия болгаш совет органнарга, Ада-чурттуң Улуг дайынының фронтуларынга, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы, СЭКП ТК-ның Политбюроазунуң кежигүнү болгаш секретары, ам СЭКП ТК-ның Чингине секретары албан-дужаалдарга-даа тургаш, партияга болгаш чонга чайгылыш чок шынчы чоруунар-биле шылгарап, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының кежигүнү бедик атты, партияның бедик бүзүрелиң кезээде алдарлыы-биле бадыткап келген силер.

Ам. СЭКП ТК-ның октябрь Пленумунуң соонда-даа, ленинчи принциптерни болгаш оларның амыдыралының норма-чижектерин катап тургузар, эртем талазы-биле үндезиледдиг хөгжүдениң үүнче экономиканы шилчидер талазы-биле, чурттуң камгаларыг аргазын быжыглаар талазы-биле, бистин улустуң чаагай байдалынга таарыштыр социал улуг хемчеглерни боттандырар талазы-биле партияның болгаш күрүнениң ажыл-чорудулгазынга онза улуг салыышкынны киирип турзр силер.

Империалистиг реакцияга улуг, социалистиг чурттарның күчүлүг дем, каттыштырылгазын хөгжүдер дээш, делегейниң коммунистиг шимчээшкинниң марксисчи-ленинчи үндезинге сырый каттыжыышкыны дээш, тайбыңның болгаш социализмнин хереэнин тиилелгези дээш бистин партиявыстын болгаш күрүневистиң чайгылыш чок демиселинге Силерниң идепкейлиг ролюнар эки билдингир.

Эргим Леонид Ильич! Силернин ачы-хавыяңарны Төрээн чурттуң бедик шаңналдары-биле каш удаа демдеглеп келген. Ынчалзажок коммунистиң ажыл-ижинде, оон партияга болгаш чонга бараан болуп чоруунда кызыгаар чок болгай. Ынчангаш алдан харны харлаан хүнүнерде Силерге Совет Эвилелиниң дээди шаңналын тывысканыга бистер шүптүвус силерниң әңнүктериңер болгаш эштериңер, кончуг өөрүп тур бис.

СЭКП Төп Комитединиң Политбюрозунуң кежигүннериниң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүннериниң мурнундан, мында олуржуп турар бүгү эштериниң мурнундан Силерге шаңналбиле холбаштыр изиг байыр чедирерин база Силерниң кадык чаагай болгаш хөй-хөй чылдарда чурттаарыңарны, аас-кежиктиг болуруңарны болгаш бистер шүптүвус кадыы, бүгү партия-биле болгаш чон-биле кадыы, бистиң чурттувуска коммунистиг ниитилелди тургузар талазы-биле хөй талалыг нарын ажылды моон соңгаар-даа чедишкинниг чоруткан турарывыс дээш, чаагай байдалды күзеп каарын менээ чөпшээреп көрүнер деп, Н. В. Подгорный түннелинде чугаалаан.

Л. И. Брежнев харыы сес чугаалаан. Мээң алдан харлааным-биле холбаштыр менээ көргүскен бедик алдар дээш партияның Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң чагаазында илергейлеттинген улуг бүзүрел дээш, Совет Эвилелиниң Маадыры бедик атты менээ тывысканы дээш бо минутада бистиң Коммунистиг партиявыстың Төп Комитединге, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга болгаш Совет чазакка чүректиң ханызындан өөрүп четтиргенимни айыткап тур мен деп, ол чугаалаан.

Силер бүгүге, бистин партиявыска болгаш бистиң чонувуска өөрүп четтиргенимни илередипки дег таарымчалыг сөстерни мындыг сеткил өөрүнчүг байдалда тып алыры бергедир. Ынчалзажок дараазындагы чүүлдү онзалап демдеглээрин күзээн ийик мен:

Бирээде, партияның ТК-зының болгаш чазактың чагаазында база аң аш Подгорныйның чугаазында мээң дугайымда чугаалаттынган бүгү-ле чылыг сөстерни мени кижизиткен ленинчи улуг партияга хамаарыштырып тур мен, үжен оран чок ажыг чылдарның дургузунда ол партияның оглу болуп келдим.

Ийиде, мээң ажылымны ындыг бедии-биле үнелеп көргенин болгаш мээң 60 харны харлаан хүнүмде меңээ хамаарыштырган сагыш-сеткилден чылыг бүгү-ле сөстерни мээң чүгле кылып четтиккен ажылымны үнелеп көргени кылдыр эвес, харын аажок улуг аванс кылдыр, келир үеде улуг бүзүрелдиң, мээң ам-даа бадыткап шынзыктырар ужурлуум бүзүрелдиң демдээ кылдыр санап тур мен. Оңу медереп билгеш, амыдырал-чурталгамның бүгү-ле арткан үезин бистиң партиявыстың болгаш совет улустуң чаагай чоруу дээш моггаг чок ажыл-ишке бараан болдурарымга бүзүреп көөрүнери силерден дилеп тур мен, эргим эштер.

Үште, мындыг чүүлдү чугаалаарын база күзей-дир мен. Партияга болгаш чонга ажыктыг кылдыр кылып четтиккеним ындыг чүүлдерни ажыл болгаш демисел талазы-биле бодумнуң эштеримниң талазындан, базала мен ышкаш, боттарының бүгү күжүн бистин ниити хереэвиске берип чоруур партия талазы-биле акы-дүңмаларның талазындан үргүлчүнүң дузаламчызы болгаш деткимчези турбаан болза, кылып шыдавас турган ийик мен дээрээн тергиин эки билип турар мен.

Ол чорук ыланғыя амгы үеде партияның мөңээ дааскаңы шак ол харыысалгалыг ажылга онза хамаарыжыр болбайн аан деп, Л. И. Брежнев чугаалаан. Шиитпирлээр апаар аажок улуг болгаш нарын сорулгаларның мурнунга мени бистер Политбюродан, Секретариатта, бүгү Төп Комитетте болгаш чазакта ботбодувустуң дузавыска даянып алгаш, чаңгыс аай, найыралдыг коллектив болуп ажылдап турар бис деп медерел сорук киирип турар.

Бистиң партия активинин ниити күжениишкиннери-биле, коллективтиг күш-ажыл-биле бистерге партияның дааскан хереэн алдарлыы-биле күүседир бис. Октябрьның чартык чүс чыл улуг оюн төлептиг үткүүр бис, партияның болгаш совет улустун мурнунга дараазының съездизинге арыг нүүр-биле чедишкинниг санажыр төлээде, партияның XXIII съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар чоруктуг чедип алыр бис дээрзинге бүзүреллиг мен. Чүге дээрге бүгү-ле күжүвүстү, бүгү-ле билиивисти, бүгү-ле энергиявысты берип турар болгаш моон соңгаар-даа бээр апаарывыс коммунизмнин улуг хереэнден, партияның хереэнден, чонның чаагай чоруундан артык чүгүла, оон артык ыдыктыг чүүл бистер бүгүдеге турбас ужурлуг.

Н. В. Подгорныйның болгаш Л. И. Брежневтин чугаадарын адыш часкаашкыннары хөй удаа үзе кирип турган.

Эштер Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Б. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. А. Кунаев, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчылары Н. К. Байбаков, В. Н. Новиков, И. Т. Новиков, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов болгаш оон-даа өскелер эш Л. И. Брежневтиң төрүттүнген хүнү-биле болгаш аңаа Совет Эвилелиниң Маадыры атты тывысканы-биле холбаштыр изиг байырны чедирип, аңаа быжыг кадыкшылды, күш-ажылга улуг чедишкиннерни болгаш хуула амыдырал-чурталгазынга аас-кежиин күзээн.

Байыр чедиргени дээш Л. И. Брежнев чүректин ханызындан, өөрүп четтириишкинни илергейлээн.

(СЭТА).

Чурт Октябрьның бежен чылынче эгелеп кирген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги чыыжының ийиги сессиязы байырладыг чылда чедип алыр сорулгаларны тодарадып турар. Планның чурагай бүрүзүн депутаттар ажыл-агыйжы улуг сонуургалбиле чугаалашканнар. Чурагайлар канчаар-даа аажок улуг. Чижээлээрге, 10 миллион киловаттан хөй күчүлүг чаа-чаа электростанцияларны ажыглалга киирери көрүлүнген. Ол күчү дээрге Днепрогэс ышкаш шак ындыг 15 станцияларның күжүбиле дең-нежир. Көдээ ажыл-агый 32,1 тонна чемишчидилгелерни алыр. А тонна бүрүзү дээрге 3—6 тонна хире немелде дүжүт-түр. Улус хереглелиниң барааннарын бүдүрериниң, чуртталга тудуунга, чонның культурлуг херегледдеринге, улус өөредилгезинге, социал хандырылгага, кадык камгалалыгга хөй-хөй хөрениглер көрүнүп турар. 1965 чылда турганынга дең-нээрге, беш чылдың ийиги чылының төнчүзүнде доктаамал ажылдаар үруглар яслилерниң болгаш садтарынга үругларның саны 25 хуурга өзер.

Төрээн чурттуң күш-ажылчы тиилелгелери, бистиң ленинчи даштыкы политикавыстың чедишкиннери дээш чоргаарал оралдарның саналдарынга дыңналып турган. Улустуң төлээлекчилери миллион-миллион совет кижилериниң тура-соруун илередип турар. Чаа план тайбың дугайында, чурттуң чаагай чоруунун дугайында, кижиниң аас-кежиниң дугайында сагыш салыышкын-биле синниккен.

Декабрьның 19-та эртенгиниң 10 шакта Национал Совединиң даргазының оралакчызы, депутат Л. С. Соболевтуң даргалааны-биле Национал налдар Совединиң хуралы Кремльге ажыттынган.

Эштер А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, А. Н. Шелепин, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев олар кеступ келирге, олурганнар чылыы-биле уткаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күрпланыының даргазы, депутат Н. К. Байбаковтуң болгаш ССРЭ-ниң сан министри, депутат В. Ф. Гарбузовтуң илеткелин депутаттар чугаалажып көөрүн үргүлчүлээн. Ажылчы чоннар депутаттарының Тбилиси хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы Ш. Е. Бухрашвили бир дугаарында санал берген.

Бистиң улузувус чаа-чаа күш-ажылчы тиилелгелерни чедип алыр дээш демиселге күштерин харамнанмас—деп, ол чугаалаан. Бистиң Төрээн чурттувустуң күүү-шыдалын улам быжыглаар, коммунизмнин материал-техниктиг баазазын дүрген тургузар, боттарының хамаарышпас чоруу дээш демисежип турар улустарга улам хөйү-биле дузалаар, боттарының экономиказын хөгжүдер дээш демисежип турар хосталган национал улустарга деткимче көргүзерин улгаттырар болганда, совет кижилерге ол чедишкиннер ынчангаш херек. Америк агрессорларга удур чөптүг демиселди чорудуп турар маадырлыг вьетнам улуска дузалажыр дээштин ажыллап турар бис.

Бо чылын Грузияның үлетпүрү үлетпүр будүрүлгезинин талазы-биле 11 айларның планын ажыр күүсеткен. Марганец рудниктериниң ажылдакчылары, металлургтар, химиктер, пос-таавычылар эки ажылдааннар деп, оратор дыңнаткан.

Эрткен чылга бодаарга, бо чылын бүгү көдээ ажыл-агый продуктулары хөй ажаап алдынган. Тбилисиниң хоорай ажыл-агыйы чедишкинниг хөгжүп олурар. Хоорайга суг болгаш электроэнергия баазынын, чуртталга бажыңнарын газчыдарының база чыдыг баазынын, чонга ачы-дуза көргүзеринин талазы-биле онаалгалар ажыр күүсеттинген.

Оон-биле кады Грузин ССР тудугмонтаж ажылдарының чыл планын чедир күүсетпээн. Ол чорук ажылды багай организастап турары-биле чергелештир план болгаш хандырылга органнарын тудуг ыяжы болгаш өске-даа материалдар-биле база механизмнер-биле четпес хандырып турарындан болдунган. Тудуг материалдар үлетпүрүн хөгжүдеринге капитал салыышкыннарның хемчээлин планның төлевиделинге улгаттыр көргүссе чогуур. Бажыңнарның кадыы көвүдеп турары-биле холбаштыр бедик черге тудуг чорударының көдүртүр краннарын будүрүп үндүрерин көвүдиринин эргежок чугулазы тургустунуп келген деп, ол саналдаан.

ССРЭ-ниң хамааты ужар чүүл министри, депутат Е. Ф. Логинов бодунун саналынга бистин аэрофлодувус бүгү делегейниң агаарга чүк сөөртүлгелериниң 20 хуузун күүседип турар деп дыңнаткан. Көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн бедиеринге хамааты ужар чүүлдүн ужудукчулары улуг салыышкынны киирип турар. Бо чылын олар 60 миллион гектар черге химиктиг ажылдарны чорудуп, 30 мун ажыл-агыйларга дузалашкан.

Бо хүннерде бистин ужар чүүлдүвус ыланғыя соңгу чүктүн районнарында геологтарга, нефтижилерге, далайжыларга, тудугжуларга чогуур дузаламчыны көргүзүп турар. Агаар сөөртүлгелериниң болгаш агаар оруктарының ыракшыл хемчээли узаанының ужурунда сөөлгү чылдарда агаар сөөртүлгелериниң тариф өртектери көскүзү-биле чиигээн. Олар чамдык таварылгаларда харын демир орук тарифтериниң деннелинге чедир чиигээн.

Өске чурттар-биле агаар харылзаалары чыл санында-ла калбарып турар. ССРЭ-ниң аэрофлоду делегейниң 51 чурттары-биле дөрт агаар харылзаазы тударының нерээзин чаргаң. Чоокку үеде Япония болгаш АКШ-биле агаар харылзаалары ажыттынар.

СЭКП-ниң XXIII съездизи техниктиг депшилгени улам сайгыралыр талазы-биле авиаторларның мурнунга улуг сорулганы салган. Аэропорттарны әде дериир, оларны чартык автоматтыг болгаш автоматтыг башкарылганый системазы-биле хандырар сорулга бистин мурнувуста турар. Самолёттар парыгының немежип оскенинин ачызында бистин аэрофлодувус кедир чылын пассажирлер дажыглаар 200 чаа рейстерни немей ажыдарын хандырар ужурлуг.

Агаар транспорт каттыжыышкынары планнаашкыныың болгаш экономиктиг идиг бериишкинниң чаа системазынче шилчээни-биле холбаштыр хамааты ужар чүүлдүн мурнунда салдынган сорулгаларның дугайын оратор хөйну чугаалаан.

Петрозаводск хоорайның чуртталга тудуг трезинин участок начальниги, депутат А. П. Кузьминниң чугаалаганы болза, тудугжулар бистерге төрээн хоорайының кудумчулары-биле чоруп олура, бодунун ажылының түннелин көөрү. Петрозаводск хун бүрү кайы хире өдүп турарын хайгаараары чүден артык өөрүшкүлүг болуп-дур.

Беш чылдың ийиги чылында Карелиянын тудугжулары дыка хөй хемчээллиг ажылдарны күүседир апаар деп, оратор уламчылаан. Оон-биле холбаштыр тудуг организацияларының тудуг баазаларын хөгжүдеринче онза кичээнгейни салып, чып эптээр демир-бетон конструкцияларны будүрүп үндүрер күтүлелни улгаттырза чогуур.

Бистин республикавыс чугай, сайдаш дээн ышкаш тудуг материалдары-биле кончуг байлак. Ынчаарга оларны четпес белеткеп турары хомуданчыг. Капитал тудугнуң хемчээлдеринге дүүштүр будүрүлге баазазын чоокку чылдарда калбартса чогуур. Карелияның тудуг дажы белеткээр үлетпүрүн кошкак сайзырадып турар деп, РСФСР-ниң болгаш ССРЭ-ниң Тудуг материалдар үлетпүрүнүң министерстволарының адрезинге шынгыы чемелээшкинни оратор кылган.

(Уланчызы 2-ги арыңда).

А. Н. Косыгин Турцияже чорупкан

Турция Республиканың чазаанның чалаанын өзугаар ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин албанның аян-чоруун кылып, декабрь 20-де Москвадан Анкараже чорупкан.

А. Н. Косыгин-биле кады Турцияже Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы В. В. Щербицкий, Казах ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. Бейсебаев, ССРЭ-ниң Даштыкы хереитер министриниң бирги оралакчызы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даштыкы экономиктиг харылзаалар талазы-биле Күрүне комитединиң даргазының бирги оралакчызы И. В. Архипов олар чорупкан.

(СЭТА).

Байырлыг телеграмма

Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузу тургустунгандан бээр алды чыл болган оюн холбаштыр Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный болгаш А. Н. Косыгин Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузунуң Төп Комитединиң Президиумунуң даргазы доктор Нгуен Хыу Тхога телеграмма чоруткаш, Хосталганың Национал фронтузунуң Төп Комитединге болгаш бүгү акы-дүңма мурнуу-вьетнам улуска бүгү совет улустуң мурнундан чүректиң ханызындан байырны дамчыткан.

Америк питервентилерге болгаш оларның сайгончу чалчаларынга удур Вьетнамның улузунуң чөптүг демиселин, Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузунуң болгаш Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаанның турушгарын Совет Эвилели шиитпирлиг болгаш чайгылыш чок деткип турар деп, телеграммада чугаалаан.

Бодунуң интернационалчы хүлээлгезинге шынчы совет улус вьетнам улустуң бодунуң төрээн чуртунуң хамаарышпас чоруун камгалаар талазы-биле чөптүг хереэ дээш демиселинге бүгү талалыг деткимчени моон соңгаар-даа көргүзээр апаар деп, телеграммада демдеглээн.

(СЭТА).

МАР-биле найыралды быжыглаарынга ачы-хавыяалыы дээш

Моол болгаш Совет улустарның аразынга акы-дүңма найыралды быжыглаарынга, тайбыңның болгаш социализмниң хереэн быжыглаарынга ачы-хавыяалары дээш, төрүттүнген хүнүнден бээр 60 харны харлаары-биле холбаштыр СЭКП Төп Комитединиң Чингине секретары Л. И. Брежневти МАР-ның Улустуң Улуг хуралының Президиумуу Сухэ-Батор орден-биле шаңнаан деп, МОНЦАМЭ агентилел дыңнаткан.

(СЭТА).

ВЬЕТНАМ АКЫ-ДҮҢМАЛАР ЧЕДИИШКИННЕРЛИГ БОЛЗУН!

Азия болгаш Африка чурттарының эп-сеткил каттыштырылгазының Совет комитеди Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузунуң Төп Комитединиң Президиумунуң даргазы доктор Нгуен Хыу Тхога телеграмма чоруткаш, Хосталганың Национал фронтузунуң алды чыл ою-биле холбаштыр маадырлыг мурнуу-вьетнам улуска акы-дүңманың чүректиң ханызындан байырын чедирген.

Мурнуу Вьетнамның патриоттарының чедип алыр дээш тиилеттирбес тура-сорук болгаш туруштуг чүткүл-биле демисежип турары шынныг хереэ тиилеп үнер дээрзинге бүзүрел телеграммада илергейлеттинген. Агрессорлар вьетнам улусту коргудуп, бодунуң төрээн чуртунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселге оон чайгылыш чок шиитпирлиг чоруун бакысрадып шыдавас. Вьетнам айтырыгны шиитпирлээринге хамаарыштыр хосталганың Национал фронтузунуң болгаш ВДР-ниң чазаанның чөптүг туружун шиитпирлиг деткип турар бис.

Боттарының интернационалчы хүлээлгезинге шынчы совет кижилер америк агрессорларга удур вьетнам улустуң маадырлыг демиселин моон соңгаар-даа деткиир апаар.

* * *

Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузу тургустунгандан бээр алды чыл болганы-биле холбаштыр Мурнуу Вьетнамны хостаары дээш профэвилелдериниң федерациязынга Профэвилелдериниң Бүгүэвилел Төп Чөвүлели байырлыг телеграмма чоруткан.

Акы-дүңма вьетнам улустуң национал эргелери дээш ыдыктыг демиселинге бүгү талалыг моральдыг деткимчени болгаш материалдыг дузаламчыны моон соңгаар-даа көргүзеринге белен чоруун бадыткавышаан, Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары болгаш профэвилелдери Вьетнамның улузунуң чөптүг хереэниң тиилээринге ханы бүзүрелин илергейлеп тур деп, телеграммада айыткан.

(СЭТА).

Вьетнамдан холуң ырат!

Америк аг-шеригниң база дагын араатанзыг үүлгедиинге — Ханойнуң сырый чурттакчылардыг районнарын АКШ-тың ужар-чүүлүнүң бомбалап турарынга даштыкы чурттар-биле найыралдың болгаш культурлуг харылзаалардың Совет ниитилелдериниң Эвилелиниң президиумуу база совет-вьетнам найыралдыг ниитилелиниң төп баштаар чери шиитпирлиг удурланышкынын илергейлээн.

Ол дээрбечи үүлгедиглер америк агрессорларны бүгү делегейниң мурнунга дайын талазы-биле айыылдыг кемниг үүлгедикчилер кылдыр сойгалап турар-дыр деп, вьетнам-совет найырал ниитилелиниң төп баштаар черинге чоруткан телеграммада чугаалап турар.

Бөт эрегли социалистиг күрүнениң — Вьетнамның Демократтыг Республиказының девискээринче араатанзыг халдаашкыннарны доп-доораан соксадырын негевишаан, совет хөй-ништи маадырлыг вьетнам улус-биле акы-дүңма эп-сеткил каттыштырылгазының дугайын, америк империализмниң агрессиязынга удур демиселге моон соңгаар-даа вьетнам улустуң деткиир апаарының дугайын база дагын медеглеп турар.

Вьетнам улустуң шыкныг хереэ тиилеп үнер! деп, телеграммада чугаалаан.

(СЭТА).

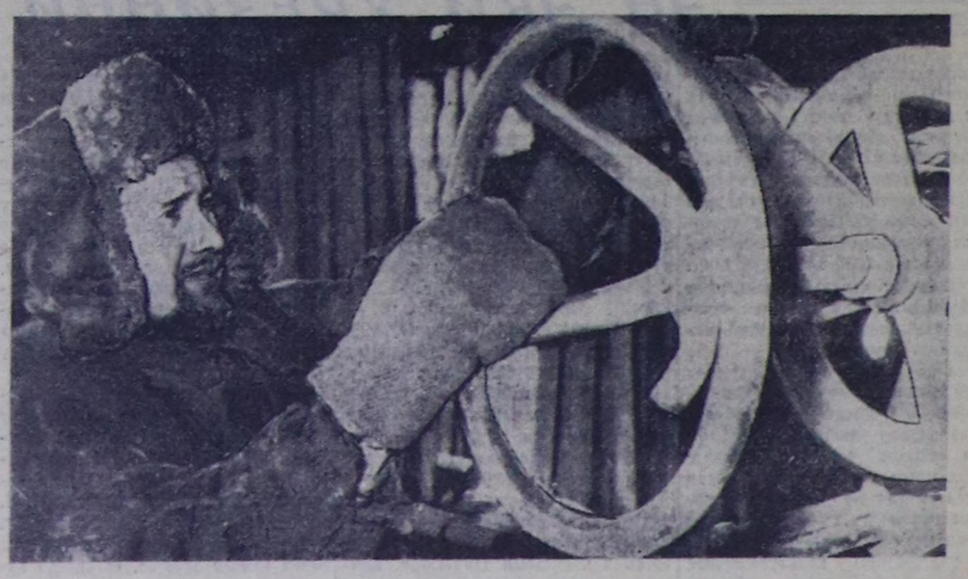

Сессияның шиитпирлеринге сорук киргеш

Республика типографиязы — Тывада баштай-ла коммунистиг күш-ажылдың будүрүлгези деп хүндүлүг атты чедип алган будүрүлге болур. Ол чаагай атты алганындан бээр үк будүрүлге чыл, квартал болгаш айның будүрүлге планнарын доктаамал ажыр күүседип. Кызылдың мурнакчы будүрүлгелериниң бирээзи болу берген.

Беш чылдың баштайгы чылының сөөлгү айында хүн бүрүнүн ажыл нормазын күүсетпейн турар ажылчыннар чок. Будүрүлгениң цехтер аразында шилчип чоруур кызыл тугунуң эдилекчилери өрүлге цеги. Олар ноябрьда будүрүлге планын 107 хуу күүсеткеш, шылгараанар. Цехте коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары А. Плотникова, Е. Петракова, М. Савгир, К. Допчун-оол олар хүн нормазын доктаамал ажыр күүседип турар.

Бистин Төрээн чурттувустуң 1967 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планының дугайында айтырыгны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга чугаалашканын полиграфчылар радио болгаш солунналдан улуг өөрүшкү-биле номчуп танышкан. ону деткип, улам-на сорук киргеш ажылдап эгелээннер. Беш чылдың ийиги чылында бистин будүрүлгевис неделяда ийи дыштанар хүннүг ажыл неделязынче киреринин белеткелин чорудуп эгелээн.

Совет чурттуң 1967 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планын полиграфчылар чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп албышаан. Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга күш-ажылчы чедишкинниг ужуражыр дээш бедиткен чаа хүлээлгелерни алган, сорук киргеш ажылдап турарлар.

О. ОПЕЕН, корректор.

Шуурмактың амыдырал-хандырылга комбинадының пилорамщиктер ажылдап турар.

Бо кышкы хүннерде пилораманың ажаалдаазы кончуг чымыштыг, оон ажылдаарын үргүлчү хайгаараар апаар. Ыяш база дон, ону дилдирери берге. Ындыгдаа болза Соколов ол ажылды хынамчалыг чорудуп, хүн бүрүде будүрүлге онаалдазын 250 хуу чедир күүседип турар.

ЧУРУКТА: И. Соколов.

С. Феоктистовтуң фотозу.

СОВЕТ КҮРҮНЕНИҢ БЕЖЕН ЧЫЛЫНГА ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР ДӘӘШ!

(Төнчүзү. Згези 1-ги арында).

Соңгу чүктүң байдалдарынга ажыдап шыдаар машиналарны болгаш механизмнерни бүдүрүп үнүрерин эш Кузьмин саналдаан.

Татар АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы, депутат **Г. И. Усманов** бодунуң саналынга кол кичәнгейни нефть болгаш газ үлеп-пурунче утландырган. Бүдүрүлгеге мурнакчы аргаларны нептереткенинің ачызында Татарияда нефтини дүрген темпилер-биле казып тып турар, нефть биле кады тыптып турар газты болбаазырадып кылырының хемчөөли өскен. Республиканың ап турары бойдус курлавырларын казып тывар талазы-биле планнарга комплексилиг ажылдарны денге шиитпирлзәрин хандырбайн турар. Нефтилиг черлерде хөй саныыг бойдус газы хей черге өртенип келген, химия болгаш нефть ажылдап кылышкыны кошкак сайзырап турар. Республиканың девискәәринде углеводородтуг чиг-эт угаазылалдыг эвес ажыглаттынып келген, а ол айтырыгны шиитпирлзәринге бистер херек кырында салдар чедирер аргавыс чок болуп турган деп, депутат медеглээн.

Девискәәр аайы-биле, ылангыя Волга чоогунуң план комиссияларының ажыл-чорудулгазын эш Усманов анализтеп чугаалаан. Ол девискәәрде улус ажыл-агый адырларының хөгжүлдезин аайлап башкарар ужурлуг ол комиссиялар салдынган сорулгаларны күүседип шыдавайн келген. Ол комиссиялар чер-черде партия, совет органнары-биле харылзааны багай тудуп, чыл болгаш перспективтиг планнарны ажылдап кылган дугайында ол органнарга болганчок-да дыңнатпайн баар чүүл бар. План органнарын быжыглаарын, оларның ажылын алдәп оперативтиг болдурарын оратор саналдаан.

Арменияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң секретары, депутат **Г. А. Арзуманян** капитал тудугнуң айтырыгларын хөйну чугаалаан.

Тудуг ажылдарының планы болганчок-ла күүседттинмейн баргылаар деп, ол чугаалаан. Тудуг ажылын чорударының планныг хуусаалары ам-даа улуг хевээр. Ажыглалга киирзе чогуур объектилер чогуур хемчөөлдиг акшаландырыышкын болгаш курлавырлар-биле болганчок-ла чедир хандыртынмайн баар, ол чоруук объектилерни чогуур хуусаазында ажыглалга киирерин үзүп, чедир туттунмаан тудугларның дараазында чылдарже шилчирир чоруун көвүдип турар.

Эш Арзуманяның саналын ёзугаар алырга, тудугну удуртурунуң амгы хевирлери болгаш идиг бериишкинниң системазы ажыл-агыйны аргелеп башкарарының амгы негелделеринге дүүшпейн турар. Тудуг организациялары чедир кылдынмайн барган тудуглар дээш харыысалгага онаашпас болгаш ындыг тудугларның санын эвээжедиринге олар сонуургал чок болуп келген. Тудуг организацияларының ажыл-агый орулгаларын болгаш оларга түскайлаар материалдыг идиг бериишкинин тудуг продукциязының көргүзүглеринге чагыртырын — үүлге дооскан болгаш ажыглалга киирген объектилерни санарын депутат сүмелээн. Ындыг болганда, тудуг болгаш монтаж организацияларынга чогуур хемчөөлдиг саарылга хереңгилерин түскайлааш, санажылганың амгы турар системазын чоорту үзүткәә чогуур. Чедир кылдынмас тудугларның хемчөөлин планнаап, оларны тудуг организацияларының балансыларынга көргүскен турар болза чогуур.

Чуруттуң Европа кезииниң соңгу чүк районнарынга энергетиктиг базаны тургузарының әргежок чугулазын СЭКП-ниң Коми обкомунуң бирги секретары, депутат **И. П. Морозов** чугаалаан. Коми республика болза ССРЭ-нин Европа кезииниң соңгубарының талазынга анергетиканың чугула төөү болуп шыдаар, канчаар-даа даажок улуг болдунар арга-ларлыг дээрзин ол демдеглээн. Хөмүр даш, нефть, кывар сланца, суг курлавырлары — бо бүгүнү амгы кылын турарындан улам интенсивтиг ажыглаары чугула. Хамыктың мурнунда бүгү ажылдарны калбаа-биле механизастаар херек. Бо болза хөмүр даш үлетпүрүнге улуубиле хамаарыжыр деп оратор демдеглээн.

Ыяш үлетпүрүнүң айтырыгларынга депутат хөй кичәнгей салган. Үүлге ыяш белеткәәринің хемчөөлин шиитпирлиг улгаттырар дээш эвес, харын ону чер-черге сайзырадыр ажылдаар аргалыг болур төлээде, ыяш үлетпүрүнүң комплексилерин тургузарын ол санаадаан.

Коми АССР-ниң төлөөлекчизи саналдаан соонда Националдар Совели 1967 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдүрүнүң күрүне планының болгаш бюджет дугайында илеткелдерни чугаалажып көөрүн дооскан.

Эштер депутаттар, силерниң өмүнээдерден, ССР Эвилелиниң Дээди Советиниң өмүнээзинден Леонид Ильич Брежневке төрээн хуну-биле база Совет Эвилелиниң Маадыры деп бедик атты тывысканы-биле холбаштыр чүректиң ханызындан изиг байыр чедирерин чепшээреп көрүнер. **(Үргүлчүлелдиг, үр-ле сөксаал чок адыш часкаашкыннары. Шупту туруп келген).**

Леонид Ильич силерге эки кадыкшылды болгаш совет улустуң чаагай чоруунга, коммунизм тиилелгезинин хераа дээш хөй чылдарда үре-түнелдиг ажыл-чорудулганы бүгү чүректиң ханызындан күзеп тур бис. **(Адыш часкаашкыннары).**

Оон дараазында 1967 чылда ССРЭ-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің күрүне планының дугайында илеткел талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының орлакчызы, ССРЭ-ниң Күрплан даргазы депутат **Н. К. Байбаков** доп-чу харыы берген.

— Беш чылдың ийиги чылының планы партияның XXIII съездизиниң салганы, чуруттуң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің сорулгаларынга бүрүн дугжуп турар дээрзин планбюджет болгаш адырлар аайы-биле комиссияларның эдеринчи илеткелдеринге, депутаттарның саналдарынга бир үн-биле демдеглеттинди — деп, ол чугаалаан.

Улус ажыл-агый планын чугаалажып көрүп турган үеде ССРЭ-ниң Дээди Советиниң план-бюджет болгаш адырлар аайы-биле комиссияларды база чамдык депутаттар улус ажыл-агыйының чамдык адырларын хөгжүдерин дүргедиринче, техниктиг депшилгени хандырарынче, бараан саарылгазын калбартырынче, ажылчы чоннарның чаагай чоруун болгаш культуразын бедидеринче угланган чугула саналдарны кииргилээн.

Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң план-бюджет база адырлар аайы-биле комиссияларды хөвең-саазын болгаш дүктен кылган пөстерни, хөм идиктерни, үнүш үзүн болгаш улус хереглелиниң өскедаа барааннарын будүрер болгаш садар талазы-биле 1967 чылда онаалдаларны үүрмектеп садар өртек-биле 128 миллион рубльге улгаттырар дугайында саналдар киирген.

Ол саналдарны чазак көрген болгаш хүлээп алган. Анаа дүүшкен өскерилгелер 1967 чылдың улус ажыл-агый планынга кииртинген турар.

Хөй депутаттарның саналдарында улуг кичәнгей ажыл-агыйны чорударының чаа системазынче шилчирир-биле болгаш планнаашкыны улам сайзырангайжыдары-биле холбашкан айтырыгларже салдынган деп оратор оон ыңай медеглээн. Ажыл-агый реформазын чедиишкинниг боттандырарынга ол айтырыгларның чугула ужур-дузалын барымдаалааш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүдели депутаттарның бүгү чазалгаларын болгаш тодаргай саналдарын тускай көөрүн болгаш оларның талазы-биле шиитпирлер хүлээп алырын чогуур организацияларга дааскан, а чазактың эрге-хүлээлгелеринге киришип турар айтырыглар талазы-биле чогуур саналдарны белеткәәр болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниге көөру-биле киирер. ССРЭ-ниң Күрпланының чанында ведомстволар аразының комиссиязы чаазы-биле ажылдап турар будүрүлгелерниң дуржулгазын барымдаалап көрген чаа методиктиг айтыышкынны бадылаан деп эш Байбаков дыңнаткан. Бо дээрге ам, ылаңгыя ажыл-агыйны чорударының чаа методунче үүлге чамдык будүрүлгелер эвес, харын үлетпүрүнүң будун адырлары шилчип турар апарганда онза чугула.

Сессияның индиринден депутаттарның бергизээни еске-даа саналдарынга болгаш шүгүмчүлелдиринге ССРЭ-нин Күрпланының даргазы база тодаргай доктааган болгаш оларны бүгү тала-биле өөренип көрген турар база ол талазы-биле тодаргай шиитпирлер хүлээп алдынар деп демдеглээн.

ССРЭ-ниң Дээди Соведи 1967 чылда ССРЭ-ниң күрүне бюджединиң дугайында болгаш 1965 чылда ССРЭниң күрүне бюджединиң күүселдезинің дугайында илеткел талазы-биле ССРЭ-ниң Сан министри депутат **В. Ф. Гарбузовтуң** допчу харыызын дыңнаан.

Чазактың кииргени 1967 чылда ССРЭ-ниң күрүне бюджедин планбюджет база адырлар аайы-биле комиссиялар, Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң хураллдарынга депутаттарның саналдарынга бүгү тала-биле чугаалажып көрген болгаш үүлдүг деп хүлээп алган деп ол чугаалаан.

Оон-биле чергелештир комиссиялар бюджеттиң орулгазын 120 миллион рубль ниити түңге улгаттырарын, оон иштинден улус хереглелиниң бараннарын будүрерин калбартырының болгаш оларның ассортиментизин экижидерининг күседи-биле — 67,3 миллион рубльге, орулгадан шилчилгелер талазы-биле — 22,7 миллион рубльге чыылдалар болгаш өске-даа орулгалар талазы-биле — 30 миллион рубльге улгаттырарын саналдааннар. Оон-биле кады Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң план-бюджет база адырлар талазы-биле комиссияларды болза эвилелдешкен республикаларның дилеглерин барымдаалап көрген, немедле кыдыр илерегтиниң келген курлавырларны эвилелдешкен республикаларның бюджеттер талазы-биле дезевилелдерин көвүдиринге: хоорайларны, районнар төптерин болгаш ажылчын суурларны чаагайжыдарынга — 60 миллион рубльди, эмнелгелерге, школаларга, уругларның болгаш өске-даа социал-культура албан черлеринге эт-херексел, дерилгелер тыптының алырынга — 30 миллион рубльди, эмнелгелерни, школаларны, уругларның болгаш өске-даа социал-культура албан черлерин септээринге — 30 миллион рубльди бээр деп саналды кииргенер.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүдели Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң план-бюджет база адырлар талазы-биле комиссияларының айыттынган саналдарын чугаалажып көрген, оларны хүлээп ап болур деп саналаан.

Бүдүрүлгелерде, министерстволарда, план болгаш сан-хөө-банк органнарында экономиктиг ажылдың бедик деңнелдиг болуру — 1967 чылдың улус ажыл-агый планын болгаш бюджедин чедиишкинниг күүседириниң кол негелделериниң бирээзи деп министр оон ыңай демдеглээн.

1967 чылдың күрүне бюджединиң талазы-биле депутаттарның киирген бүгү саналдарын болгаш сумелерин сан министерствозу кичәнгейлиниге чугаалажып көрген, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге илеткәән турар деп, В. Ф. Гарбузов медеглээн. Хүлээп алдынган шиитпирлер дугайында ССРЭ-ниң сан министерствозу депутаттарга чогуур өйүнде база дыңнадыр.

Ийи палаталарның депутаттары ийи аңгы бадылаашкын-биле 1967 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің күрүне планының дугайында Хөойлуну бир үн-биле хүлээп алган. ССРЭ-ниң 1967 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң саналдап кииргени күрүне планын Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң план-бюджет база адырлар талазы-биле комиссияларының эдиишкиннерин база барымдаалап турган ол хөойлуда үүлдүг деп көрген. Бо чылдың кол көргүзүглерин база бадылаан.

1966 чылга деңнээрге, хереглелге болгаш чыылдага ажыглаар национал орулга 6,6 хуу, үлетпүрүнүң ниити продукциязы — 7,3 хуу, оон иштинде: будүрүлгениң чепсек-херекселдерин будүрери — 7,5 хуу, хереглел үүлдерин будүрери — 6,6 хуу өзер. Чөвүнүң кижи бурузунге онааштыр чаа чылда боттуг орулга 5,5 хуу, күрүне болгаш кооператив садыының үүрмектеп садар бараан саарылгазы деңнештирген өртек-биле — 7,4 хуу көвүдээр. Күрүненин капитал салыышкыныңын күселиниге чурталга бажыңнарының ниити шелун ажыглалга киирери 17 хуу өзер.

1967 чылда күрүне бюджединиң дугайында Хөойлуну база депутаттар бир үн-биле хүлээп алган, ында болза Эвилелдиң Советиниң болгаш Национал Советиниң план-бюджет база адырлар талазы-биле комиссияларының илеткелдерин ёзугаар хүлээп алдынган өскерилгелер-биле кады ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң саналдап кииргени 1967 чылдың күрүне бюджедин бадылаан, чул дээрге бюджетти: шупту-зун орулгалар талазы-биле 110.249.925 муң рубльге, чарыгдалдар талазы-биле 110.015.201 муң рубльге, чарыгдалдардан орулгалар 234.724 муң рубль түңге ажып турар кылдыр бадылаан.

Улус ажыл-агыйын акшаландырарынга — аар үлетпүрүнү, тулуг индустриязын, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн, көдээ ажыл-агыйны, транспортту, чурттала-коммунал ажыл-агыйын болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларын улам ыңай хөгжүдеринге чарыгдалдар чаа чылда 46.917.070 муң рубль, социал-культура хемчөглеринге дезевилел — 42.918.267 муң рубль, оон иштинде күрүненин социал страхованиезининг бюджединиң талазы-биле 12.391.748 муң рубль түңнүг болур кылдыр бадылаттынган.

Чурт камгалалынга дезевилел чаа чылда 14.500.000 муң рубль болур.

Хөойлуда эвилелдешкен республикаларның бюджеттерин база бадылап доктаатка.

Улус ажыл-агый хөгжүлдезининг күрүне планының болгаш ССРЭ-ниң күрүне бюджединиң талазы-биле Эвилелдиң Советиниң болгаш Национадлар Советиниң доктаамал комиссияларының түңнелдеринде тодаратка саналдарны болгаш сумелерни, база ол ышкаш палаталарның хуралдарынга депутаттарның чугаалаан саналдарын болгаш сумелерин чугаалажып көрген, ол талазы-биле чогуур шиитпирлерни хүлээп алырын ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге Дээди Совет хүлээткен.

Дээди Совет ССРЭ-ниң 1965 чылдагы күрүне бюджединиң күүселдезин орулгалар талазы-биле 102.324.528 муң рубль, чарыгдалдар талазы-биле 101.621.160 муң рубль кылдыр бадылаан.

Оон соонда ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязы ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаарынга кирген. Бо талазы-биле илеткелди ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Секретары **М. П. Георгадзе** кылган.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаан болгаш чогуур хөойлуларны база доктаалдарны хүлээп алган.

Оон соонда ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Конституция комиссиязының составын четчелештирер дугайында саналды чугаалажып көрген.

Ол комиссияның кежигүнүнден үне берген азы амгы үеде ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттары эвес болуп турар кежигүннериниң орнунга Конституция комиссиязының составынга киир дараазында депутаттарны сонгаан: Ю. В. Андропов, Н. Х. Арутүнян, Н. К. Байбаков, В. П. Большухин, А. Э. Восс, А. А. Гречко, Н. Г. Егорычев, М. В. Зимянин, К. Ф. Ильяшенко, И. В. Капитонов, Б. Ф. Катушев, А. Клычев, П. В. Кованов, В. И. Конотоп, А. Е. Кочинян, А. М. Крюков, Ф. Д. Кулаков, В. Е. Маркина, В. В. Мацкевич, П. М. Машеров, С. Б. Ниязбеков, И. Г. Петровский, Т. С. Пряхин, З. П. Пухова, Н. Н. Русаков, Г. Ф. Сизов, М. С. Соломенцев, Л. Н. Толкунов, Д. Ф. Устинов, М. Холов, П. Е. Шелест, Н. А. Шелков, М. Я. Яснов.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң чедиги чыыжының ийиги сессиязының кииргени өскерилгелер-биле Конституция комиссиязының составын «Правда» болгаш «Известия» солунларга парлаар.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң ийиги сессиязы бодунуң ажылын дооскан.

(СЭТА).

Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң каттышкан хуралы

Хүндүскүнүң 2 шакта Кремльдин улуг Ордузунга ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Эвилелдиң Советиниң болгаш Националдар Советиниң каттышкан хуралы ажыттынган.

Эштер Л. И. Брежневти, Г. И. Вороновту, А. П. Кириленкону, А. Н. Косыгинни, К. Т. Мазуровту, А. Я. Пельшени, Н. В. Подгорныйны, М. А. Сусловту, А. Н. Шелепинни, П. Е. Шелести, В. В. Гришинни, П. Н. Демичевти, Д. А. Кунаевти, П. М. Машеровту, В. П. Мжаванадзени, Ш. Р. Рашидовту, Д. Ф. Устиновту, В. В. Шербицкийни, Ю. В. Андроповту, И. В. Капитоновту, Ф. Д. Кулаковту, Б. Н. Пономаревту, М. С. Соломенцевти депутаттар болгаш аалчылар чылыы-биле уткаан.

Хуралды Эвилелдиң Советиниң даргазы **И. В. Спиридонов** ажыктан.

Эштер депутаттар, СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары, Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүненин, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шылгарангай ажылдакчызы эш Леонид Ильич Брежневтиң төрүттүнген хүнүнден бээр бөгүн 60 чыл болуп турарын билир болгай силер деп ол чугаалаан. **(Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Коммунистиг тургузуушкунга, чуруттуң камгаланыр аргазын быжыглаарынга Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүненин мурнунга шылгарангай ачы-хавыяазы дээш база Ада-чуруттуң Улуг дайынының фронтуларынга немец-фашистиг экелекчилерге удур демиселге улуг ачы-хавыязын демдеглевишаан, ССР Эвилелиниң Дээди Советиниң Президиуму эш Леонид Ильич Брежневке Совет Эвилелиниң Маадыры атты тывысшыпаан, Ленин ордени болгаш «Алдын сылдыс» медаль-биле шанналаан. **(Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Бөгүн Кремльге ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы эш Николай Викторович Подгорный Ленин орденин болгаш «Алдын сылдыс» медалды эш Брежневке тывыскан. **(Адыш часкаашкыннары).**

«Тыва тудуг» трезиниң механизация эргелелинде чогаадыкчылар болгаш чаартыкчылар идепкейлиг ажылдап турарлар. Оларның бирээзи В. Цой-биле бо чуруктан танышыңар.

А. Мельниковтуң фотозу.

Сессияның шиитпирлеринге сорук киргеш

Малчыннар деткээн

Советтер чуртунуң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязынга чугаалашкан улуг планны бистиң «Чодураа» колхозтуң кежигүннери, Тес-Хем районнуң бүгү ишчилери-биле бир домей, деткип турарлар. Ынчангаш бистиң артель ол планга холбаштыр элээн хемчеглерни келир чылын кылырын бодап турар.

Колхозтуң орулгазының 80 хуузу колдуунда хой ажылындан кирип турар болганда, ажылдың кол уун малдың уксазыын экижидеринче угландырарын бодап турар бис. Ажыл-агыйда амгы үеде бирден — дөрт класстың хойлары бар болуп турар. Оларның клазын оон-даа бедидип тургаш, дүк алырын ковүдедирин планнап көрүп турар бис.

Хойларның хөй нуруузун тарып боозадылгаже киирери чугула. Ооңбиле чергелештир бедик класстың хойларынга сакман аргазынга таарыштыр кылган кажаалары тударын колхоз баштаар чери шиитпирлээн. Мыйыстыг бода мал болза эът будүрүлгезинче угланыышкынныг кылдыр тургуступар.

Колхозтуң ажыл-агыйы колдуунда мал ажылынче угланган болганда, тараа культураларының структурazын өскертирин көрүп турар бис. Бүгү тарылга шөлүнүң чартык хуузун тараа культуралары эзелеп турган болза, ам оон 70 хуузун мал чемин культураларынче угландырар бис. Бистиң артель бо чылдың июль айдан эгелеп магадылалдыг толевирже киргеи. Ол чоруук куш-ажылдың будүрүкчүлүүн бедиткен, кижилериниң бот харыысалгазын улгаттырган.

Ажыл-агыйның янзы-бүрү адырларындан бо чылын алыр орулганың 90 хуузун колхоз ам киирип апкан. Оон түңнелинде колхозчулар-биле үзе санажырының аргазы бар апарган. Ынчангаш ам колхозчуларга магадылалдыг төлевир келир чаа чылда бижыы-биле тургустунар. Совет эрге-чагырганың 50 чылында колхозтуң экономиказын улам быжыглашаан, күрүне планын хуусаа бетинде күүседиринің хүлээлгезин алыр бис.

Д. ШИРИМЕЛЬ,
«Чодураа» колхозтуң экономизи.

Салыышкынын киирер

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязынга чугаалашканы, бистиң күрүневистиң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринің планын Чөөн-Хемчикте «Тыва» совхозтуң ишчилери улуг чүүлдүгүнүүшкүн-биле көргеш, ында көрдүнген айтырыгларны ышнибиле деткип турарлар.

Бистиң совхоз малдан бо чылын 550 тонна немелде деңзи алыр тургаш, ону долузу-биле күүсеткеш, партия райкомунуң болгаш райкүүскомнуң, ээрти будүрер база садар талазы-биле районнуң ажыл-агыйларының аразынга шилчирир кызыл тугун алган. Техника септелгезининг талазы-биле байдал база эки. Бо чылдың дөртку кварталында 12 трактордуң бистең механизаторлар-рывыс септээр турган, а ам оларның 8-зи септеттинген. Арткан тракторларны чоокку үе иштинде септеп ап болурунуң аргазы тургустунган.

Сессияның материалдарын совхозтуң ажылчыннары калбаа-биле танышып турар. Ынчангаш бистиң ишчилеривис чурттуң ажыл-агыйын хөгжүдеринің улуг планынга салыышкынын киирерлер.

Д. КУУЛАР,
совхозта партком секретары.

ЭҢ ЭКИ ҮРЕЗИННИ ШӨЛДЕРЖЕ

АГРОНОМНАР ХУРАЛЫНДАН

Бистиң республиканың хову-шөлдеринге кызыл-тастың кандыг сорту бедик дүжүттү бээрил? Гектардан-на кандыг культура чемгерилге единицазын эң хөйну бээрил? Көдээ ажыл-агый культураларының дүжүткүр болурунга агаар-бойдустуң салдары кандыгыл? Бо айтырыгларга тодаргай харыыларны тывар сорулга-биле көдээ ажыл-агый эргелелеринің, республиканың колхозтарының, совхозтарының агрономнарының чөвүлел хуралын көдээ ажыл-агый министерствозу чыылдырган.

Тыва АССР-ниң сорттар шенээр күрүне комиссиязының агроном-инспектору В. Михин республикага сорттар шенээр участокторының 1966 чылда кылып чоруткан шенелде ажылдарының талазы-биле допчу илеткел кылган. Бо чылын 150 ажыг көдээ ажыл-агый культураларының аңгы-аңгы сорттары шенеттингеи. Сорт участоктары культураларның дүжүткүрүнге агротехниктиг болгаш өске-даа аргаларның салдарын тодаралып турар 350 ажыг дүржулга ажылдарын чоруткан. Таңдының сорт участогу тарылгаларның хуусаалары-ның талазы-биле солуп анализтиг түңнелди алган. Ол участок шенеп көөру-биле арбайның «Винер» деп сортун үш аңгы хуусаада — майның 11, 12 база 31 хүннеринде чажып тараан. Хуусаалар аайы-биле дүжүттүң гектардан алдынганы үш янзы түңнелдиг боон, баштайгы хуусаада 7.1 центнер (арыг деңзиин 37,3 грамм), дараазында хуусааларда — 15,3 центнер, (48,0 грамм), 19,1 центнер (52,8 грамм) болган. Борта шын үнделзинге, билдилиг ажыглаттынган чемишчидилгелер немелде дүжүттү берген. Ындыг немелделер Бии-Хемниң сорт участогунга бир гектардан-на-ийи болгаш оон хөй центнер чедир алдынган.

Илеткелчи оон ыңай, сорттарны аңгы-аңгы черлерниң агаар-бойдузун барымдаалап шилип алырының эргежок чугулазын демдеглээн. Комплексилиг агрохемчегларни барымдаалап чоруткан райончуткан сорттарның сорттуг тарылгазы эки дүжүттү берип турар. «Саратовская—29» кызыл-тастың тарылга шелү бистиң республикага эң хөй черни эзлээн. Таңдының сорт участогунга бо сорттуг суггат чок черге тараан, оон бир гектарындан-на 40 центнер, суггаттыг черден оон-даа бедик дүжүттү алган. Чөөн-Хемчиктиң сорт участогу «Скала» сорттуң кызыл-тазын бир гектардан-на 58,5 центнерни алган. Ол ышкаш, арбайның «Винер», «Казанский 6/4», чинге-тараның «Долинское 12», «Тувинское местное» деп сорттары база бедик дүжүттү бергилээн.

Участоктарның будүрүлге байдалдарынга шенелделери чедиишкинниг эрткен чаа сорттар дугайында илеткелчи база чугаалаан. Борта кызыл-тастың «Восток» деп чаа сортун айтыры чугула. Сорттү академик Н. В. Цицин үндүрген. Ол пырей уксаалыг, донаттан ушнас, тараазының бажы белен эвиреп душпес, өртенңээр аарыга барык-да алыспас боон турар. Оон быжырган хлеб «Скаланыкынан» артык шынарлыг. Ону тарып өстүрүп тургаш, солуп түңнелдер алдынган. Чижээлээрге, Бии-Хемниң «Хадын» колхозу «Скаланың» бир гектарындан 10,5 центнерни алган болза, «Востоктуундан» 16 центнерни, а «Кызыл тараачын» колхоз «Востоктуң» бир гектарындан-на 26 центнер дүжүттү өстүрүп алган. Ынчангаш «Восток» сорт мурнунда райончуткан турган «Скала» деп кызыл-тастан ыракта артык шынарлыг боон турар.

Суггаттыг черлерге «Кызыл-бас» деп кызыл-тасты тарыыры ажыктыг. Чөөн-Хемчиктиң сорт участогунга бо кызыл-тастың бир гектарындан-на 52,3 центнер дүжүт алдынган. «Кызыл-бас» ан-не кыска хуусаада, 98—100 хүннер дургузунда өзүп үнер. Илеткелчиниң сумезин ёзугаар алыр болза, бо сорт болза дүжүдү чегей «Московка» деп сортту солуур ужурлуг. Эш Михин орай быжар, өзүп үнери узун хуусаалыг, өртенңээр аарыга туруш чок «Целиноградка» деп сорттуң дугайында тодаргай аналзизти берген.

Сорт участоктарынга кукурузаның сес янзы сорттары шенеттинген Таңдының сорт участогунга «Днепровская—56» сорт гектардан-на 500 центнер ногаан массаны берген. Ол ышкаш мал чеминге хереглээр культураларның чамдык сорттарындан база бедик дүжүт алдынган. Дуржулга участоктарынга картофельнин 13 сорттары шенеттинген. Өске сорттардан «Кемеровский» деп сорт эки түңнелди көргүскен. «Кызыл тараачын» колхозка ол сорт гектардан 250 центнер дүжүттү берген. Ол «Мажестик» деп сорттан ыракта артык шынарлыг.

Каа-Хемде Ленин аттыг колхозтуң, Улуг-Хемде «УТКА 25 чылы» совхозтуң үнүштер камгалалының станциязының база Бай-Тайга районнуң көдээ ажыл-агый будүрүлге эргелелининг агрономнары В. Брагин, Г. Ларионов, И. Шагин, Н. Тыхеев олар чөвүлел хуралга санал бергеш, тараа болгаш мал чеми культураларның эң эки сорттарын ажыглаарын дүргедедирин саналдааннар. «Кок-Тей» совхозтуң агрономну эш Глазырин сес ап чүве чугаалааш, чаа сорттарны ажыглаарда, оларны агротехниктиг негелделер барымдаалап чорударының эргежок чугулазын база бо талазы-биле республиканың сорт участоктарының, күрүненин сорттар шенээр станциязының четпес ажылдап турарын айыткан. Ол ышкаш, дуржулга станциязы хөрзүнүү хат алыр чорукка удур ажыктыг саналдарын берзе эки дээрзин болдунун чугаазынга ол демдеглээн.

Көдээ ажыл-агый министерствозунун кол агроному эш Сердюк болдунун саналынга тарылга шөлдеринин эалчештирилгезининг дугайын чугаалааш, хөрзүнү хат алыр чорук-биле демиселге хөрзүн ажылдап кылыр бүгү-ле көдээ ажыл-агый машиналарын ажыглаарын айыткан. Тарылга эалчештирилгезининг дугайында өскелаа киржикчилер саналынга чугаалааннар.

Тыванын көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының директору эш Шпак чөвүлел хуралдың киржикчилерин станцияның эртем ажылдарының тематиктиг планы-биле танышгырган.

Келир часка үрезин, техника белеткелининг темпизи оожум боон турарын Тыва АССР-ниң көдээ ажылагый министри В. Серяков чугаалаан. Бо талазы-биле Улуг-Хем, Эрзин, Чөөн-Хемчик районнар хожудап турар. Элээн хөй ажыл-агыйларның агрономнары кышкы агрохемчеглерни, тараажылар өредилгезин организаставайн турар. Сорттар шенелдезинге хамаарыштыр чүве чугаалааш, хөй чылдыг сигеннериниң ажыктыг сорттарының шенелдезин калбартырын ол айыткан.

Чөвүлел хуралдың киржикчилери Тыванын байдалынга кызыл-тастың «Восток», арбайның «Казанский 6/4, картофельдин «Кемеровский» деп сорттарын райончударын, а тараа культураларның чамдык сорттарын шенээрин сөксалырын сумелээн. Ол ышкаш үрезин ажылын экижидеринин тодаргай хемчеглери айыттынган.

М. ВАЛЕРЬЯНОВ.

Партийжи амыдырал

БОТ-ИДЕПКЕЙ, ХУУДА ХАРЫЫСАЛГА

СЭКП-нин Эрзин райкомунун V пленуму партия организацияларының ролюн улам ынай бедидер дугайында райкомун бирги секретары эш Биченин илеткелин дыңнап чугаалашкан. Ажыл-агый политиктиг сорулгаларны шиитпирлээринге партияның чер-чер организацияларыг болгаш коммунистер кэскү рольлуг болганын илеткелчи болгаш санал бергеннер демдеглээн. Партия организацияларының болгаш коммунистерниң бот-идепкейиниң база хууда харыысалгалыг болуp чоруунун бедээнининг ачызы-биле чамдык чугула айтырыглар шиитпирлеттинген. Районнун колхозтары часкы шөл ажылдарын ёй-шаанда чоруткаш, тарга культураларының гектар бүрүзүнден 12,5 центнер дүжүттү алган. Аъш-чемнин болгаш мал чеминиң фондузу урдунган. Колхозтар кол аъш-чем культуразы кызыл-тастың үрезинин уруп алган. Мал чемнерин (бөдүүн болгаш чулуктуг) эрткен чылгызындан элээн хөйну бедеткээн. Дүктүн болгаш эттин күрүнеге салар планныг онаалалары күүсеттинген.

Ылангыя «Чаа орук» колхозта партия организациязы (партком секретары эш Ензак) дээре ажылдаан. Партком кол кичээнгейни коммунистерниң бот-идепкейин болгаш ажылга хууда харыысалгазын бедидеринче угландырган. Бүгү коммунистер партлийжи даалгалыг. Коммунистерниң ниити хуралы 12 удаа болган. Анаа колхоз будурулгезининг чугула айтырыгларын тургузуп, партийжи даалгаларын канчаар күүселип турарын дыңнап, боттуг шиитпирни үнүрүп, оон күүселдезин хынап көрүп келген. Оон-биле кады көдээ Советтин, комсомол болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларының ажылы партийжи удуртулгага тургаи. Партийжи удуртулганы күштелдиргени, эге организацияларга удуртулганы зошкатпайн келгени, коммунистерниң хууда харыысалгазын бедиткени уре-түннелдиг болган-даа. Колхоз күрүнеге дүк, эът саларының чыл планын күүсеткен. Оон-биле кады малдың бөдүүн болгаш чулуктуг чемнерин белеткээринин планы база-ла күүсеттинге берген. Ында социалистиг чарышты боттуу-биле удуртуп, оон түннелин ай, квартал санында үнүрери, тиилекчилерге шаннадларны болгаш немелде төлевирни тыпсып турары чүрүмчаан. Чижээ, коммунист малчын Даваа планныг онаалдаиы ажыр күүсеткеш, натура төлевирии азы хураганнарны шаннал-төлевир кылдыр алган. Ындыг түннелге четкен коммунистер-даа, малчыннар-даа хөй. Шупту 14 малчыннар 90 хураганны немелде төлевирге алган. Партия организациязы коммунистерниң база малчыннарның өередилгезин организастаан болгаш кичээлдер эки чоруп турар.

Оон-биле кады милициия (секретары эш Сом), кижи эмнелгезинде (секретары эш Бегзи) партия эге организацияларының дээре ажылдап турары демдеглеттинген.

Ындыг болза-даа партия организацияларының ажылының деңнели СЭКП-ниң XXIII съездизинге салдынган негелделерден ам-даа күдү турар дээрзин илеткелчи-даа, санал бергеннер-даа шүгүмчүлээн. СЭКП Тыва обкомунуң үшкү пленумунга партияның Эрзин райкомун партия организацияларын кошкак удуртуп турары дээш шыгыы шүгүмчүлелге таварыштырганын эш Биче чөптүг деп илеткелинге чугаалаан. Чер-черде партияның эге организацияларына удуртулганы күштелдирбейн, коммунистерниң ажылга хууда харыысалгалыг болурун боттандырбайн турган, партияның район комитеди оларның орнунга ажылдаар, ажыл-агый органнарының ажылын холгаарлаар шын эвес чоруткче кирип турган. Бир эвес партияның район комитеди партия эге организацияларының ажылын чогуур деңнелге тургузуп ап шыдаан болза, ындыг шын эвес стиль турбас-даа ийик. Чижээ, Ленин аттыг колхозта партия комитеди (секретары турган эш Дешки) партиянын эге организацияларын барык удуртпайн келген. Оон харазы-биле чер-черде партия организациялары кончуг кошкак ажылдап турган. Коммунистерниң ниити хуралы чүгле ийи удаа болган. Партия эге организацияларының ажылының дугайында айтырыгны бюрога тургуспаан. Чер-черге турган партия бөлүктери оларга удуртулга чок болганы-биле бары, чогу демей тургулаан.

Партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдың кошкаа ажыл-херек кырынга көзүлген. Колхоз мал ажылының күрүнеге садар продуктуларын эттен өскеэин күүсетпээн. Малдың баш саны өзерден, харын кудулаан. Чылдың он бир айларында 7706 баш янзы-бүрү чүзүн малдар өлген. Күш-ажылдың будурукчулуу, сагылга-чурумнун кулу деннелдии колхозка улуг салдарны чедирген. Артель сан-хөө талазы-биле улуг бергедээшкинге таварышкан. Колхозтун ажыл-ишчилериниң ортузунда социалистиг чарыш организастаттынмаан.

«Коммунизмче орук» колхозта партия комитеди (секретары эш Саныгаа) чамдык ажылларны кылза-даа, ында четпестер хөй. Ылангыя кижилер-биле ажыл кончуг кошкак. Лекция пропагандазы дыка кулу деннелде. Хөй-хөй колхозчулар 1967 чыл онза демдеглелдиг үе болур дээрзин билбес болгулаан.

Партия райкомунун партийжи-организастыг ажылдар киидизининг эргелекчизи эш Сан-Хөө, партия райкомунун кежигүнү эш Бегзи, «Чаа-орук» колхозтун даргазы эш Комбу болгаш өске-даа эштерниң берген саналдары партияның эге организацияларының ажылының деңнелин бедиринче, коммунистерниң кылып турар ажылынга хууда харыысалгалыг болурунче утланган. Чамдык коммунистер хуралларга анаа-ла олуруп эртип каап, санал-онал киирбейн, коммунистиң бот-идепкейлиг чоруун кудуладып турарын, чамдык партия эге организацияларының секретарьлары коммунистер-биле чаңгыс-чаңгыстап беседа чоруткайн, бүгү-ле чүвени хуралларга чугаалап бээр дээр шын эвес хөннүүн үстүнде эштер саналынга чугаалаанар. —Бистe кежигүн эвес кижилерден-даа ылгалбас, бот-идепкей, хууда харыысалга деп чүвени билбес коммунистер бар—деп, эш Комбу чугаалаан. Чижээ Иргит Күнзен хоочун коммунист хирезинде-ле, чыл хиреде дыка хөй ажылдарны солаан, оон чаңгызында орта кылбаан. Коммунистерден ындыг чоруктун шын эвезин айтырза чогуур дээрзин оратор чугаалаан. — Хууда кылган ажылын коммунист медереп билип турар болза, ажыл экижиир. Бистиң Бай-Даг школазының директорунга эш Иргит кээп ажылдаан соелунде, ажыл экижээн. Хууда харыысалганы медереп билири деп чүве ол-дур—деп, ол чугаалаан.

СЭКП райкомунун пленумунга партия организацияларының ролюн улам ынай бедидерининг дугайында база коммунистерниң бот-идепкейин болгаш ажылга хууда харыысалгалыг болурунун дугайында чугаа партийжи принципиалдыг үнезинге тургустунган болгаш чугаалашкан айтырыгның талазы-биле доктаал хүлээп алдынган. Бүгү совет улус, бүгү депшилгелиг кижилер Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга белеткенип турар. Ынчангаш партия организацияларының ажылы чаа бедикче көдүүлген турар үжүлүт дээрзин хүлээп алган доктаалда айыткан.

С. ТАМБА,
«Шынның» корр.

Үрезин арыглаашкынын шапкынчыдар

Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнуң байырлалын күш-ажылчы чедиишкинниг үжүражыр дээш, Чөөн-Хемчик районнун көдээ ажыл-ишчилеринде социалистиг чарыш калбарган, ында тараажылар база-ла хаара туттунган.

Кандашкынныг болган болзада-даа, 1966 чылда районнуң тараажылары багай эвес дүжүттү өстүрүп, ажаган. Колхоз, совхоз бүрүзү келир чылдың тарылгазынга үрезинни уруп алган. Декабрь бирде медээ-биле алырга, районда үрезининг 98,6 хуузу урдунган. Үрезин уруушкунунуң планын Ленин аттыг колхоз биле «Тыва» совхозтан аңгыда, өске ажыл-агыйлар шуптузу ажыр күүсеткен.

Келир чылдың дүжүдүнге быжыг үндезинни тургузары — тараажының бо хүннерде аң кол сорулгазы. Ол дээрге — ажыл-агый бүрүзүнүн ниитинге үрезинни белеткеп алыры-дыр. Амгы үеде колхозтарның болгаш совхозтарның шаңнарында урдунган үрезиннерни арыглаар ажыл үргүлчүлеп турар. Декабрь бирде байдал-биле алырга, районда ниити урдунган үрезинден 24999 центнери чажар шынарынга чедир арыглаан, ол болза ниити үрезинниң 40 хуузу-дур.

«Сүт-Хөл» совхозтуң болгаш Ленин аттыг колхозтуң удуртукчулары, агрономнары үрезин белеткелинче улуг кичээнгейни салган. Келир часка шилиндек үрезиннерни белеткээри-биле тараажылар аразында социалистиг чарышты калбарткан, ажыл будурукчулуг чоруп турар. Үрезин кылдыр урдунган тараа культураларының «Сүт-Хөл» совхоз 75 хуузун, Ленин аттыг колхоз 66 хуузун чажар шынарынга чедир арыглап алган. Энир чылын Ленин аттыг колхоз үрезин арыглаашкынының талазы-биле районнуң өске ажыл-агыйларындан хожудап турган болгай, ам оортан чогуур түннелди кылгаш, байдалды экижиктени кончуг өөрүнчүг. Ол ышкаш «Чыраа-Бажы» совхоз биле «Искра» көдээ ажыл-агый артелинде үрезин арыглап белеткээри сөөлгу үеде алээп дүрген чоруп турар. Ындыг болзажок ол совхозтуң дирекциязы, «Искра» колхозтуң баштаар чери үрезин арыглаашкынынче күштерни орайтады киирген. Бир авес хемчеглерни чогуур үезинде алган турган болза, үрезин белеткелининң түннели моон-даа эки турар ийик.

Боттарын шынарлыг үрезиннербиле хандыртынарын «Большевик», СЭКП-нин XXII съездизин аттыг колхозтарның удуртукчулары, агрономнары «үе ам-даа бар» дээр хөөн-биле бодавайн турар. Бо ажыл-агыйларда үрезин арыглаашкыны чоруп туроа-даа, темпизи оожум. Оон чылдагааны чүдел? Күштерни четпес организастап, арыглаар машиналарның хөделиишкинин эки будурукчулуг кылдыр ажыглавайн турарында.

Үрезин арыглаашкынынга мындыг чоржан хөделгенининг үжурунда, ол колхозтарда урдунган үрезиннерниң чүгле алдыдан тос чедир хуузун деңгүп-даңгып арыглап алганнар. Үрезин арыглакчыларының ортузунда күш-ажылдың организастыы кошкак. Оон хараазы-биле бо колхозтарда үрезин арыглаар машиналарның будурукчулуу чавыс, тодаргайлаарга ында ажылдап турар ОС-4,5 машиналарның бирээзи-ле хүнде чүгле 690—1500 кг тараа арыглап, чөгенчиг байдал-биле ажылдап турар. Бо дугайын колхоз даргалары эштер Дамдын, Пичен-оол, агрономнар эштер Хаяң-оол, Хүлер-оол канчаар көрүп, кандыг анализ кылып турар эштер ийик. Мында хамык-ла үжүр үрезин арыглап турар кижилер-биле ажылдың четпес тургустунганында. Бир эвес бо-ла темп-биле ажылдап турар болза, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Большевик» колхозтар урдунган үрезиннерни долузу-биле арыглап алырын часкы хову ажылы эгелээринге чедир-даа дооспастар.

Магалылалдыг дүжүттү өстүрериниг бирги эдлчегде чугула чүве — үрезин херээн чедиишкининг шиитпирлеп алырында болгай. Ынчангаш районнуң ажыл-агыйларының удуртукчулары, агрономнары бедик сорттуг, эки шынарлыг үрезинни четчир хемчээлдиг кылдыр арыглап белеткээр дээш далаштыг хемчеглерни ап, бо талазы-биле ажылды чөп организастаары негеттинип турар.

К. КУУЛАР,
көдээ ажыл-агыйның Чөөн-Хемчик будурулге эргелелиниң агроному.

ЫРБАН. Ында ажыл болгаш оон кижилери

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЭЛГЕЛЕР

СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин амыдырала боттандырбышаан, Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга төлептинг күш-ажылчы чедиишкиннер-биле үжүражыры дээш калбарган бүгү улустуң чарыжынга идепкейлиг киржип, Улуг-Хем ыяш ажылагый черинiң тудуг ыяжы белеткээр Ырбан пунктузуның коллективи 1967 чылда дараазында бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар:

— ниити продукция будурер чыл планын 1967 чылдың декабрь 20-де хуусаа бетинде күүседир болгаш пландан ажыр 15 муң рубльдиң продукциязын белеткээр;

— пландан ажыр ийи муң кубометр тудуг ыяжын бээр;

— ыяш салдадыышкынынга организастыг белеткенир болгаш октябрь 1-ге чедир 75 муң кубометр тудуг ыяжын салдадып бадырар;

— мурнакчы технологияны будурулгеге ажыглаарының ачызы-биле, техниканы шын ажыглап, ээлчег ажылдарынга аналарыг туруушкуннарны кызырып тургаш, бир ажылчынга онаалтыр ыяш белеткелинге 470, а ыяш салдадыышкынынга 750 кубометр ыяш будурукчулуг ажылдаарын чедип алыр;

— күш-ажылдың будурукчулуун планда көрдүнгенинден 0,5 хуу бедидер;

— барааныыт продукцияның бир рубльге хамаарыштыр чарыгдалын 0,02 рубльге чиигедир;

— чогаадыкчыларның болгаш чаартыкчыларның ажылын экижидер, чыл төнчүзүнге чедир дөрттен эвээш эвес чаартыкчы саналды будурулгеге шингээдир болгаш оон ачызы-биле ийи муң рубльден эвээш эвес камналганы алыр;

— күш-ажыл камгалалын экижидип, озал-ондак болдурбазының дүрүмнерин сагып тургаш, будурулгеге озал-ондакты болгаш аарыгларны чок кылырын чедип алыр;

— суурнуң чаагайжыдылгазын доозар. Ол сорулга-биле 300 метр узун дурттуг маниа тротуарларны кылыр, кудумчуларны дескилеп, аштаар, херимнээр болгаш чечектер олурткан шөлүүгештерни тургузар, 200 ыяшты, 800 чадаң-ыяшты олуртур;

— август 20-ге чедир ортумак школаның тудуун доозар.

Ырбанның ыяш белеткээр пунктузуның коллективи бо бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алгаш, Чербиниң ыяш белеткээр пунктузуның коллективин социалистиг чарышка кыйгырган.

Ырбанның тудуг ыяжы белеткээр пунктузуның сал оруунга ыяш белеткээр черинде ажыл эртенги имирден орай кежээге чедир үзүк чок. Ында машинадан ыяш дүжүр тыртар болгаш ону ооаалаар ийи лебедка, оларның башкарыкчылары болгаш беш кижи составтыг ыяш дүжүрүкчүлериниң звенозу ажылдап турар. Ыяш чүдүрген күүлүг лесовозтар удаадараа кээп турза-даа, бир машинаның чүгүн дүжүреринге чүгле 2—3 минута негеттинер, ынчангаш машиналар аңаа үр турбасдаа.

Ол бүгү ажылдарга Иван Иванович Червов онза шалыпкын ажылдап турар.

ЧУРУКТА: ыяш дүжүрүкчүзү И. Червов.

Д. Анай-оолдуң фотозу.

План күүсеттинер

Тайгага ыяш белеткээр ажыл чамдык бергелер-биле холбашкан. Чайын чаашкыннар үргүлчү болгулаар, ындында-ла кадыр-берт оруктар малгашталып, машина, трактор чоруттунмас апаар. Ынчангаш бистиң ажылывысты кышкы—ыяш белеткээр болгаш чайгы—ыяш салдадыр ийи сезонга чарыш турар.

Бистиң тудуг ыяжы белеткээр пунктувистуң бо чылгы планы 65 муң кубометр, декабрь 12-ге чедир ол план 56 муң кубометр кылдыр күүсеттинген. Чыл төнчүзүнге чедир планны ыяавала күүсеедир дээш чарыш бригадалар аразында калбарган.

Пунктуда бичe комплексилиг 10 бригада ажылдап турар. Бригада бүрүзүнде бир дизель трактору, бир автомашинаны, ийи бензопиланы быжыглаан, ынчангаш мурнуку чылдарда хол-биле кылып турган аар ажылдар бүрүнү-биле механизастаттынган. Ол чорук ажылдың будурукчулуун бедиткен.

Бистиң бригадавыста 10 кижи бар. Кескен ыяшты машина оруунче үндүр сөөртүрүнге бир дизель трактору, а белеткеттинген ыяшты сал оруунче сөөртүрүнге бир автомашинаны быжыглаан. Ыяшты үжүр кезеринге болгаш машина оруунче үндүр сөөртүнген узун чудуктарны сөөртүлгеге таарыштыр кезеринге ийи бензопиланы туе-туста быжыглаан. Орукче үндүр сөөртүнген ыяшты кыскаладыр кезип, машинага чүдүреринге дөрт, ыяшты үжуруп, будуун аштап, ону трактор соонга баглаарынга бензопилалыг, балдылыг ийи, кескен ыяштарның будуктарын аштап, чыып, ону өртедиринге ийи кижи, чолаачы, тракторист ажылдаар кылдыр таарыштыр тургузеканы ажылдың будурукчулуун бедидер аргаларны берип турар. Күш-ажылдың ындыг организациязы турда, ажылга аналарыг туруушкуннар болбас болгаш онаашкан ажылынга ажылчын бүрүзүнүң харыысалгазын бедидер.

Бистиң бригадавыс өске бригадаларга бодаарга, хем ишти, узун, чоон ыяштарлыг оргу черниң ыяжын кезип турар, ынчангаш оларның хүнде нормазы 35 кубометр турда, бис 56 кубометр чедирип турар бис. Ынчалза-даа бистиң бригадавыстың ажылы соелгу үеде база элээп шуудап, ажылчыннар бот-боттарының ажылдаарынга тааржып, ылаңгыя соелгу үеде хүн нормазын 80 кубометр ажырып турар апарганывыс дыка өөрүнчүг.

Бригаданың хүнде кескен ыяжының хемчээлин сад оруунга үндүр сөөрткенининг аайы-биле санап турар апарганы чолаачының харыысалгазын база бедиткен.

Ажылчын бүрүзүнүң ажыл төлевирин оон бригадазының ниити ажылдаанынга хамаарыштырар системаны тургускан. Пландан ажыр берген продукция дээш шаңнал, немелде төлевирни база тыпсып турар.

Бо бүгү организастыг хемчегларниң ажыктын бистиң бригадавыстың ажылының түннелдери-ле бадыткап турар. Бригада ноябрь айның планныг онаалгазын 111 хуу күүсеткен. Ажылчын бүрүзүнүң айда ортумак ажыл төлевири 130 рубль болган.

Ажылчын ажылчын-биле, бригада бригада-биле чаржып, Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга кижи бүрүзү эки күш-ажылчы чедиишкиннерлиг үжүражыр соруктуг шудургу ажылдап турда, план-онаалгалар күүсеттинерине бүзүреп болур.

А. ХЕРЕЛ-ООЛ,
бичe комплексилиг бригаданың бригадири.

Чаагай чаңчылдың кижилери

Улуг-Даг... Улуг-Хемде сураглыг кыштагларның бирээзи. «Улуг-Хая» совхозтуң Хайыракан салбырында № 1 хойжу бригаданың хойжуу Александр Чамзыевич Өлчейбеннин кыштаа ол. Бо малчын кыштаглашкынга чылдың эки белеткенир чаагай чаңчылдыг. Четчир санныг өдек болдунген, хой, хураган кажаалары, чурттаар бажың септеттинген. Кыштагже сигеннин, көк-суланың өске-даа хоолулуг чемнерниң сөөртүлгези эгелээн. Малчынның кодан хоюнуң деңгели эки, тывааларның чугаалаары ышкаш, «хан аксы» деп чугаа маңаа турбас.

Александр Өлчейбен ноябрьның эргизинде кыштаглга көжүп четкен. Бүгү олаларны өөренген чаңчылы-биле кыштын, частын кайы үелериңде оттарарын амыгаштан-на ол планнап, хуваап алган. Эки оларлыг черлерни боос болгаш оолдапкан хойларга тускайлаан.

Өлчейбеннин кыштаа салбырныи-даа, совхозтуң-даа төвүнден ырак, артында берт-кадыр черде турар. Ынчалзажок СЭКП кежигүнүнге кандидат, чаа мурнакчы чүүлче чалыы, чүлүү-чүрээ чүткүлүг ол малчын бистиң чурттууста хайныгып, чечекгелип турар улуг амыдыралдан, солун, чугула болуушкуннардан чыдып каап хөңнү чок. Ынчангаш ол бажыңында «Алпинист» приёмниктиң антенназын бедик алагашта азып алган хүннүн-даңның бүгү чүвени дыңнап, угаап, билип орар.

Малчынның аалынга «Шын», «Тываның аныяктары» солуннарның, «Амгы Моол» журналдың чаа номерлерин почтальон Болдуроол Баазан бо-ла чедире бээр. Чаа беш чылдың баштайгы чылының түннелинде чүс төрүүр хойдан-на 105 хураганны камгалап ап, хой бүрүзүнге онаштыр 2,6 кг дүктү ол кыргып алган. Ат-сураа алдаржаан А. Ч. Өлчейбеннин коданында амыдырал хайныл, бо чылдың чаа кыжы ынчаар чогумчалыг эгелээн...

А. Өлчейбеннин ажылдап турары хоочун хойжу С. К. Мижит-Доржунуң бригадазында беш кодан шээр мал бар. Бригадир бодунда быжыглаттынган кодан хоюнун чүс хой бүрүзүнден 103 хураганны менди доруктуруп, хойдан-на 2.6 кг дүктү кыргып ап, хойжуларынга бодунун үлегерин көргүскен. А аныяк малчын Шыырапай Кунгаа база кадарганы хураган бүрүзүнденне 2,9 кг дүк кыргаш, дүк алырының талазы-биле бригадазының шолбаны апарган.

Шээр малдың чаш төлүн доруктуруп өстүрериниң ёзулуг мастерлери херээжең хойжулар, сакманщиктер. Ынчангаш № 1 хойжу бригадада дузалакчы кадарчылар Семистей Сюрбачей, Мария Өлчейбен, сакманщиктер Хавак Чанзанмаа, Клара Бичия-Уруг оларның уйгу-чымын чокка, эрес ажылдаарын айытса чогуур. Бо кижилерниң ачызында бригада ниитизи-биле чүс төрүүр хойдан-на 102 хураганны камгалап алган.

Кыштаглашкын. Бо болза ниитинин хөй ажылында эң чугула, эң харыысалгалыг үе дээрзин бригаданың бүгү хойжулары эки билир. Ол дугайын оларның кыштаглашкынга эки белеткенгени артык сес чокка-ла чугаалап турар. План ёзугаар бригада 40 тонна сигенни белеткээр турган болза, ону 54 тонна кылдыр күүсеткеш, күрүне комиссиязынга дужааган. Бо ажылга Ховалыг Орусоол, Шыырапай Кунгаа, С. Мижит-Доржу эң эки ажылдап, туструзунда 10—13 тонна сигенни кезип, ажаганнар.

Бригаданың хойжу өреге бүрүзүнүң амыдыралында демдеглекенчиг эки чүвелер хөй. Хамыктың мурнунда, бо бригаданың кижилери аразында аажок найырадыг, эптиг-эвилең, хүндүлээчел, өг-буле бүрүзүнде радиоприёмниктер салып алдынган.

Бригаданың кижилери ол хире кызымак, эрес-шүүлүгү ажылдап турда, «Улуг-Хая» совхозтуң дирекциязынган, ылаңгыя ында профэвилелиниң ажылчын комитединиң чамдык кылаз чогуур ажылларны амыгаа чедир кылбайн турары хомудавчыг. Чүл дээрге, бригаданың хой кажаалары шагда тутку-лаан эрги, болгаш кижи ээгип кирер, чавыс. Хураганнарны сакманныг арга-биле доруктурарынга таарыштырган кажаалар, тускай клеткалар деритинмээн. Хойжуларны сагышсырадып турар, дарый шиитпирлээе чогуур эң чугула чүүл—чурттаага гудуу. Беш кыштагның кайызында-даа чангыс аай хевирнии чурттаага бажыңнары амыгаа чедир туттунмаан. Малчыннарның өг-бүлелери (оларда чаш уруглар эвээш эвес) шагдагының тар көзенектерлиг эрги бажыңнарында чурттавышаан. Оларның чамдыктарында шала безин чок.

«Улуг-Хая» совхозка рабкооптуң база райпонуң автолавкалары Эжимниң, Сенектин, Улуг-Арттың малчыннарынга чылдың ужу-кыдыында хаая көступ каап турар. Чижээ, Эжимде № 1 хойжу бригаданың малчыннарының чугаазын ёзугаар алырга, бо чылын оларның хонаштарынга автолавкалар чүгле ийи удаа четкен. Ол барганда, малчыннарга далганны, чылыг хептерни, ажемперлерни, хевистерни, школа формаларын, чечен чогаалдың номнарын садыгланаанар. Ынчангаш садыг хереглелинге малчыннарның негелделерин шалыпкын хандырар ужурлуг.

А. БЕГЗИ,
«Шынның» штаттан зашкаар корреспондентизи.

Ак-Туругнуң малчыннары

«УТКА 25 чылы» совхозтуң Ак-Туруг салбырының мыйыстыг бода мал бригадазы инээн дөрт кыштагта тургускан. Ийи сүт-бараан фермазы кышка элээн белеткелдиг ужурашкан. Инек, бызаа кажаалары эки чылыглаттынган. Сазынчылар, кадарчылар 31 чурттаага бажыңнары-биле хандыртынган.

Чаш-Тал фермазы электрижиттинген болгаш радиожуттунган. Чунар бажың доктаамал ажылдап турар. Эш Дыдый-оол бригадирлээн хойжу бригада 24 коданда кыштаглаан. Оон кажаалары кышка улуг эки септеттинген. Хойжулар боттарының күжү-биле сес чүс хойга ийи чаа кажааны туткаш, ажыглалда киирген. Мурнунда чурттаа турганы 27 бажыңнарны малчыннар эки септеп алган. Салбырының тудуг бригадазы беш чурттаага бажыңын, 5 чунар бажынны тулуп тооскаш, ажыглалда киирген. Тудугжулар Б. Чигир-ооз, В. Доржужап, Доспак Оюу, М. Чамыян, Оттукпан Дунгар-оол чаа тудугларны кылыомга дыка кызымак ажылдаан.

Хойжулар Дадарыкпай, Шойдан, Анай-оол болгаш оон-даа өскелер кышка белеткелдиг ужурашкан болгаш малдың кышкы ажаалгазын күштелдирген. Ак-Хем, Сесеге, Хаялыг-Даг, Майын-Чурек одарларында хар чугга душкен. Ынчангаш малга ижиртир сугну үргулчу сөөртүп чедирер 2 автомашинлыг, бир трактору ол одарларда быжыглаан. Суг-биле хандырылга үзүктелиишкин чок.

Салбырның баштаар чери хойга, хураганга чем сөөртүп чедирер кылыр трактористер Ламчы Алдын-ооллу, Дартай-оол Комбайны ол ажылда быжыглаан. Олар трактолар-биле кыска үениң дургузунда 100 тонна сигенни, көк-суланы, саванны сөөртүп чедирген.

Моон-биле чергелештир мал кыштагладыышкынында чамдык четпестерни демдеглээр херек. Сиген, силос белеткээринин планын салбыр күүсеттээн. Ак-Туругга колдуунда этке угланыышкынныг семиртилге малын ажаап турар. 1967 чылдың бирги кварталында салбыр 300 баш мыйыстыг бода малды күрүнеге эът кылдыр дужаар планныг. Мал чеми эвээш болган ужурунда, тургузу азыралга киирер дээн шарыжыктар амыгаа чедир одарда турбушаан.

Малчыннарны тускай хеп-биле, эзер, чүген-биле үр үеде совхоз хандырбайн келген. Арыг-Узуу рабкооп ырак одарларда малчыннарны чугула хереглел барааннары-биле хандырарын үзүктелдирген.

С. СОТНАМ.

Чугаалажып алган

Көк-Хаак — Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң төвү. Оон комсомолчулары болгаш аныяктары Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга күш-ажылчы, спортчу чедиишкиннерлиг үжүражыр дээш колхоз будурулгезинге аныяктарның киржилгезин улам-на калбартыр, күш-культураны болгаш спортту көдээ чоннуң ортузунга массалыы-биле сайзырадыр хемчеглер дугайында чоокта чаа боттарының хуралынга чугаалажып көрген.

Аныяктарның ол эки эгелээшкининг колхоз баштаар чери деткип, катокту кылып алыры-биле чер дескилээр трактору быжыглаанындан суурнуң чоогунда дошту 50 ажыг кижи ашташ, катокту кылып алган. Ында школачыларның болгаш колхозчу аныяктарның хөглүг-омак ыытшимээнии ам хүнүүн-не ынынап болур. Колхоз баштаар чери колхозтуң хоккейжилериниң формазын садыл алыр акшаны база берген. Чаа чылда катокка тургускан ёлканы долгандыр ильичиниң лампочкалары база хып эгелээр. Ынчан школачыларның болгаш аныяктарның ёзулуг-ла ыытканып, хөглүг ойнаар черинин төвү болу бээр.

С. АДАНОВ.

Уттундурган

Жданов аттыг колхозтуң бирги сүт-бараан фермазының коллективи коммунистиг күш-ажылдың фермазы деп атты чедип алыр дээш демисежип турар болгаш Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң бирги фермазын социалистиг чарышка кыйгырган. Ындыг турбуже, бо ферлада таймылбыр ажылы, культура-массалыг хемчеглер уттундуруп турары канчап-даа таарышпас. А кожавыс колхозтуң бирги фермазының ажылдакчылары беседаны, лекцияны үргулчу дыңнап турар. «Күш-ажылдың хостуу» колхозта комсомол организациязының секретары эш Мөңгүн-оол Биче-оол неделя санында саанчыларга политинформацияны чорудуп турар. Концерт база чоруп турар. Зооветеринария өередилгезинде кижилер хаара туттуган. Ол эки-дир, ындыг болур ужуралуг. А бистиинде ындыг эвес.

Бирги Хараган фермазында чүгле лекция, беседа болбайн турар эвес, харын, концерт, кино көргүзүү болбастаан. Колхозтуң бот-тывынгыр уран чүүл коллективиниң ойнакчылары Торгалыг, Арыскан, Ак-Туруг, Арыг-Бажы суурларга концерттерни көргүзүп турган хирезинде, бо фермага көргүспээн. Оон ажылдакчыларының хурал-суглаазы болбастаан. Маңаа удуртукчулар келбес апарган. Кежээки школаның беш—он класстарынга өөренирин күзеп турар саанчылар бар. Колхоз оларны машина-биле хандырбаан ужурунда, өередилге үзүлген.

С. НАМЧАН.

«Ы р ж ы м» кызыл булуң

«Көк-Тей» совхозтуң төп сүт-бараан фермазының кызыл булуну—кино, концерт көргүзүүн, белгүмнер ажылын, лекцияны, беседаны организастап болур таарымчалыг чер. Ажылчыннар, аныяктар хостуг шагын каяа, канчаар эрттирип турарыл деп айтырыгга тодаргай харыы тывылбас.

Кызыл булуң чүгле контора, хуралдаар чер апарган, массалыг кижизидилге ажылынын одаа кылдыр тургустунмаан. Оон турар бажыны улуг, делгем-даа. Телевизор удазының ында киирип каап. Дөрт өрээл бажын. Оон ишгинде 20 табуретка, 2 стол, азыгда телевизор. Бажының ийи өрээлинде бир өг-буле чурттап турар.

Кино кызыл булуңга болбайн турар деп болур. Бистиң суурувустуң чурттакчыларының барык сезен хуузу аныяктар. Массалыг ажылдың хемчеглери чоруттунмайн турары харааданчыг.

К. ТАС-ООЛ.

Солдат кожамыктар

Арат чонның херээ-ле дээш
Аъттангаштың халтым, уруг.
Ак-ла саазын чуруунайны
Ажып көрүп чораай менде.
Көвей чонның херээ-ле дээш
Хөлгеленгеш халтым, уруг.
Хөлегелиг чуруунайны
Көрүп бодап чораай менде.

* * *

Кызыл тыным чамдыы болган
Кырлаң чаштыг ынаам уруг.
Кыпкан соруум дадыктырган
Кызыл шериг хүлээлгемни.
Чаш-ла тыным чамдыы болган
Чараш чаштыг ынаам уруг.
Чарт соруум дадыктырган
Чазак шериг хүлээлгемни.

* * *

Дөртен чылдың херээ-ле эвес,
Дөрт-ле чылдың шериг херээ.
Дөрт-ле чылдың хүлээлгезин
Төндүр күүсээш келир эжиң.
Үжен чылдың херээ-ле эвес,
Үш-ле чылдың шериг херээ.
Үш-ле чылдың хүлээлгезин
Үзе күүсээш келир эжиң.

* * *

Армия чоруй барган
Акың мени сагынмас сен.
Акың мени бодааш канчаар,
Ажыр манаар чаваң бода.

Шеригдиве чоруй барган
Честең мени сагынмас сен.
Честең мени бодааш канчаар,
Чедир манаар үгбаң бода.

* * *

Октаргайны ажыр хөгжээн
Орус улус культуразын.
Оттан, көстен артык чидиг
Оолдуң, кыстың ынакшылын.
Кызыгаарны ажыр хөгжээн
Кыргыс улус культуразын.
Кыпкан оттан артык чидиг
Кыстың, оолдуң ынакшылын.

Алдын-оол ДАРЖАА чырган.

Ээлчеглиг болгаш немелде шөлээлер

Таңды районнуң «Тиилелге» совхозунуң Кара-Хаак салбырының хойжузу Салчак Бүрүкей болгаш өскелер-даа совхозтар ажылчыннарынга ээлчеглиг болгаш немелде шөлээлер тыпсырының негелделериниң дугайын тайылбырлап бээрин дилээннер.

Тыва АССР-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң улуг экономизи эш С. ЕРМОЛАЕВТИҢ ол айтырыгларга тайылбырын мооң адаанда парладывыс.

Совхозка он бир ай чедир доктаамал ажылдаан ажылчынга он ийи ажыл хүнү хемчээлдиг ээлчеглиг шөлээни тыпсыр. Совхозка дараазында чылдагааннар-биле ажылдаваан үезин шөлээге кирер санаар:

а) совхоз дирекциязының чөпшээрели-биле хөй-ниити ажылы кылып турган, чок болза, чылдагаан чок черге ажылдан үндүргеш, ооң соонда ажылга катап кирип турда, ажылдаваан хүннерин, шериг албан-хүзээлгелиглер өөредилге эрттирип турган хүннерин;

б) аарааңда, бертингенде, божуп турган, өг-бүлезиниң аарыг кижизин ажаап турган үезинин;

в) көдээ ажыл-агыйның өөредилге черлериңге өөренип турган хүннерин ээлчеглиг шөлээ алырының он бир ай хуусаазынга кирер санаар. Өске чылдагааннар-биле, төлевир чок шөлээ алган, эмчиниң справказы чокка ажылдавайн турган хүннерин ол хуусаага кирер санавас. Эдип чазаар күш-ажылга турган үени ол хуусаага кирбес болгаш ажылчының ынчаар ажылдаан үези ээлчеглиг шөлээ алырынга барымдаа болбас. Ээлчеглиг шөлээ алырынга үени, бо таварылгада, ынчаар ажылдап турганының мурнунда болгаш соонда айларны каттыштырып турган санаар.

Ээлчеглиг шөлээни түгле ол совхозка доктаамал ажылдааны дээш тыпсыр, а чамдык таварылгаларда ол совхозка ажылдап эгелээрининг мурнунда ажылдаан үезин аңаа кириштир санап болур. Ол таварылгада ажылчыны өске будүүлгениң партия, комсомол, профэвилел организацияларының, администрациязының саналын ёзугаар совхозче шилчиткиниң барымдаалаар.

Божуур херээженнерге ээлчеглиг шөлээни он бир ай хуусаз четпээнде, божуур үезинде берген туруп болур.

Совхозка он бир ай чедир үеде үзүктел чок ажылдаан ажылчынга ээлчеглиг шөлээни тыпсыр деп үстүнде көрген болгай бис, ынчалзада ажылчыннарның шөлээ графигин ёзугаар администрация ээлчеглиг шөлээни ол хуусаа четпээнде берип болур.

Ээлчеглиг чыл шөлээзинден аңгыда, күш-ажылының байдалы хоралыг, ажыл хүнүнүң шагы доктаттынмаан, ортумак болгаш дээди өөредилге черлеринде ажылдавышаан өөренип турар болгаш өске-даа категорияның ажылчыннарынга немелде шөлээни тыпсып турар. Ол немелде шөлээлерни ээлчеглиг шөлээден аңгы боор.

Күш-ажылының байдалы хоралыг дээш немелде шөлээ боор совхоз ажылчыннары:

— бензин кудуп, ажаап турар кладовщиктер, мал чемнери хайындырып белеткеп турар ажылчыннар— оларга 6 ажыл хүнү немелде шөлээни;

— аарыг малдар кадарып турар малчыннар, хоран-химикаттар ажаап, кадагалап турар ажылчынар, мал эмчилери, дарганнар, электри-биле каңнакчылар, тараа, далган, көже, комбикорнар уруп, чүдүрүп, доктаамал ажылдап турар ажылчыннар, өрт машиналарындан аңгыда, 3 тоннадан хөй чүк сөөртүр автомашиналар чолаачылары, суггарыкчылар, суг, бок агар хоолайлар аштаар, септээр ажылчынар, хөмүр даш оттуларынга холбиле ажылдап турар одакчылар, кислоталыг аккумуляторлар септээр, октаар аккумуляторщиктер, минералдыг болгаш торфтуг одалгага хол-биле ажылдап турар ажылчыннар — оларга 12 ажыл хүнү хемчээлдиг немелде шөлээни тыпсыр.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1965 чылдың февраль 19-та совхозтарның тракторист-машинистерингe алды ажыл хүнү хемчээлдиг немелде шөлээ тыпсырын доктааткан.

Күш-ажылдың байдалы хоралыг дээш немелде шөлээни ол ажылга он бир айны ажылдап эртгирген ажылчынарга тыпсыр.

Үстүнде көрдүнген ажылчынарга немелде шөлээ хуусаазынга ажылчының ааражы ажылдаваан, божуур херээженнер чиик ажылдарга ажылдап, база божуп турган үезин кириштирер.

Ындыг ажылда ажылдап турар ажылчынга шөлээ алырының хуусаазы четпээн-даа болза, ооң ажылдаан үезинге таарыштыр немелде шөлээни тывыскан туруп болур. Бир эвес ындыг ажылчын аңгы-аңгы ажылдарга ажылдап турган болза, ооң шөлээ алырының хуусаазын ол ажылдарга ажылдаан аайы-биле аңгы-аңгы кириштир санаар. Чижээ, ажылчын беш ай иштинде дарганнап, алды ай иштинде бензинбиле ажылдаар моторлар септээринге слесарылап ажылдаан болза, дарганнааны дээш 5 (чылда 12 ажыл хүнү), слесарылааны дээш 3 (чылда 6 ажыл хүнү), нииттии-биле 8 ажыл хүнү немелде шөлээни тыпсыр.

Күш-ажылдың байдалы хоралыг ажылдарга өй-өйлеп ажылдай каапар ажылчынарга база немелде шөлээни тыпсыр. Чижээ, тракторист-машинист күскү, кышкы үелерде алды ай иштинде дарганнапкан болза, аңаа 6 ажыл хүнү немелде шөлээни тыпсыр.

Күш-ажыл дүрүмү ажылчынарның болгаш албан-хаакчыларның ажыл хүнүнүң ажылдаар шагын шынгыызы-биле доктаадып турар. Ынчалза-даа ажылының онзагай байдалдыы-биле шактыг ажыл хүнү доктааттынмас ажылчынар бар. Ындыг ажылчыннар 12 азы 24 ажыл хүнүүг ээлчеглиг шөлээзинден аңгыда. 12-ден хөй эвес ажыл хүнү хемчээлдиг немелде шөлээни алыр эргелиг. Ындыг немелде шөлээни совхозтуң администрациязының болгаш профэвилелдиң ажылчын комитединиң дугурушканын ёзугаар доктаадыр. Ындыг немелде шөлээни садбырлар эргелекчилери, зоотехниктер, агрономнар, механиктер, мал эмчилери, техниктер, фельдшерлер, сад, огород ажылчынары, электри-биле хой кыргыкчылары, мал тарып боозадыр техниктер, септелге мастерскаязының, электростанция, маслозавод, ажыл-агый, нефтебааза, склад, гараж эргелекчилери, радиотехниктер, радистер, малчыннар, тараажылар, паажилер, мыйыстыг бода мал бригадирлери, улуг хойжулар, улуг бухгалтерлер, оларның оралакчылары, салбырлар бухгалтерлери, лесоводтар, мелиораторлар, доктаамал турар киноустановкаларның киномеханиктери, чиик машиналар чолаачылары, экспедиторлар, агентилер, товароведтер алыр. Совхозтуң чамдык категорияларының ажылчыннарынга узаткан ээлчеглиг шөлээни тыпсып турар. Ындыг шөлээлерни уруглар садтарының эргелекчилери, кижизидикчилери—36, клуб эргелекчилери, библиотекарьлар—24 ажыл хүнү хемчээлдиг узаткан ээлчеглиг шөлээни алыр. Ол ажылчыннар аймтынган ажылга доктаамал ажылдаанда ындыг шөлээни бээр. Олар ындыг шөлээ бербес өске ажылче шилчээнде, ажылдаан үезин барымдаалаар ындыг немелде шөлээни чаа ажылынга алыр ээлчеглиг шөлээзинге немээр. Чижээ, чеди ай ажылдаан, өске ажылче шилчээн болза, 14 ажыл хүнү (чылда 24) шөлээни ооң өске ажылынга шөлээзинге немей санаар.

Кедээ ажыл-агыйның алды ай азы чыл хуусаалыг училищелерин дооскан ажылчыннарның өөренип турган айларын шөлээ алыр хуусаага киириштирер. Дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринде бот-өөредилге, кежээки өөредилге-биле өөренип турар ажылчыннарга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1959 чылдың июль 2-де үнген № 720 доктаалын ёзугаар ажыл төлевирин артырбышаан, немелде шөлээ боорин көргеш.

Совхоз ажылчыннарынга шөлээ боорининг графигин администрация болгаш ажылчын комитеди дугуржуп тургусаш, ону ажылчын бүрүүнге чардаар ужурлуг. Шөлээни ыдавыла айның чаазында база 15-тен эгелеп боорн албан эвес. Ажылчын шөлээни баштайгы чылында албаан болза, ийиги чылдың шөлээзинге ону немей боор, а ийи чыл улаштыр ажылчынга шөлээ бербейн боор чорукту болдурбас.

Бир эвес ажылчын администрацияга дыңнатпайн ээлчеглиг шөлээзинден ойталаар болза, дараазында чылын ол шөлээзин албайн барып болур. Ындыг хевирлиг маргылдаалдыг айтырыгларны күш-ажыл талазы-биле комиссия үзе шиитпирлээр.

Ажылчын үш болгаш ооң-даа хөй чыл улаштыр шөлээ албаан, ынчалзажок ону чыл санында дараазында чылчы шилчидип турган болза, ол шөлээлерин ажылчын ажыглаар эргелиг. Ол таварылгада, ажылчын баштайгы ийи чылдың шөлээзин ажыглаваш, а үшкү чылдыының акшазын төлевир ап болур. Шөлээ акшазын төлээри кончуг ховар таварылга болур, ону күш-ажыл комиссиязының чөпшээрелин ёзугаар чорудар.

Ажылчын шөлээлеп чоруурда, ооң айда ортумак шалыңын аңаа төлээр. Ажылчын ажылдаваан болгаш шалың албаан үезин шөлээге киириштир санавас. Чижээлээрге, ол шериг өөредилгези эрттирип азы кур болгаш курукчан черлерге дүжүт ажаап алыр ажылдарга киржип чораан болза.

Ажылчын халажырының мурнунда 11 айдан эвээш эвес үени ажылдап каан болза, шөлээ акшазын мынчаар санаар:

12 ажыл хүнү шөлээлигде ай санында бир хүн ажылдааны хемчээлдиг, 18 ажыл хүннүгде—ай санында бүдүн чартык хүн, 24 ажыл хүннүгде—ай санында ийи хүн, 36 ажыл хүннүгде—ай санында үш хүн, 48 ажыл хүннүгде—ай санында дөрт хүн ажылдаан акшазының ортумак хемчээли-биле.

Шөлээ алырда ажылдаан үезин санаарда, ажыл хүннери ай чартыы четпес болза, чартык ай, а ай чартыындан ажа бээр болза, бүдүн ай кылдыр санаар.

Ажылчын шөлээлеп турда, ону ажылдан үндүрерин болдурбас, а ол ышкаш администрация ажылчының шөлээлеп турар үезин ажылдан ону үндүрериңе сагындырыг бээр үе кылдыр ажыглап болбас.

Бо хевирлиг допчу түүлер ээлчеглиг база немелде шөлээ бээрийгё хамаарышкан айтырыгларны шупту-зун тодарадып бижиири болдунмас, ынчангаш бо айтырыгларны чер-чердe профэвилел ажылдакчылары ажылчы чоннарга тодазы-биле тайырылап бээр хүлээглелиг.

Бистиң консультациявыс

Ажыглалда кирген

Колхозчу механизаторларның үр үеде күзен чораан бодалы ам боттанган. Эрткен чылын Каа-Хем районда «Тиилелге» колхоз чаа төлевилел ёзугаар даш-беттон-биле септелге мастерскаязын туттуруп эгелээн турган. Тудугжулар кончуг кызымак ажылдап, механизаторлар хостуг үезинде шефтээшкинни чорудуп турган, декабрьда тудугну бүрүн доозган.

Хемчээл талазы-биле улуг болгаш күштүг мастерская эки дерилгелер-биле хандыртынган. Ында бус-биле чылыдар одалга системазы кылдынган. Механизаторлар мурнунда тракторнуң, машинанын адырган кезектерин септелгеге киирерде, хол-биле чуп турган болза, ам ындыг эвес, тускай чуукчу машина-биле чуп каапгар. Мастерская иштн чылыг, чырык. Септекчилернин ажылдаарынга таарымчалыг байдал, чугула херектиг түүлдер тургустунган. Ынчангаш олар аңаа өөрүшкүзүн илереткен.

Бо мастерская харыгуда 5 тракторну, 5 автомашинаны септеп болур. Мурнунда мастерская турган бажыңны колхоз ам гараж кылдыр эде дерээн. Кыштың соок үезинде ажылдаар трактористерге, чолаачыларга ол черүк эки таарымчалыг апарган. Орта механизаторлар өөрүвес аргазы чок. Машинаны, тракторну аданга от салып, эргизип турган, хөделдирер чоруктан олар ам адырылган.

К. СРАТ-ООЛ.

Алдарлыг үш болуушкун

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамның Демократтыг Республиказының найысылалы декабрьның 19-та байырлалдыг шиметтингген турган. Бадинь шөлден хоорай театрынче шөйүлген кудумчуну аң-баазын транспарантылар болгаш сарыг сылдыстарлыг чидиг кызыл туктар каастаан. Найысылал ол хүн улуг байырлалды—удурланыышкынның бүгү-ниити дайынының эгелээнинiң 20 чыл оюн демдеглеп турган. Ол байырлал болза Мурнуу Вьетнамның Хосталганың национал фронтузуун тургускынның алды чыл ою-биле болгаш Вьетнамның улусчу армиязын тургусканының 22 чыл ою-биле бага капсырлажып турар.

Декабрьның 18-те кежээ найысылалдың хөй-ниитизи ол төөгүлүг үш болуушкунну демдеглээр дээш, Национал хуралдың залынга чыглып келген. Байырлалдыг хуралдың президиумунда — ВДР-ниң Национал хуралының доктаамал комитединиң даргазы, Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ТК-зының политбюро кежигүнү Чыонг Тинь, даштыкы херектер министри, ВАП ТК-ның политбюро кежигүнү Нгуен Зуй Чинь, ВДР-ниң күүне болгаш хөй-ниити ажылдакчылары.

Мурнуу Вьетнамның Хосталганың национал фронтузуунуң чоокта чаа Ханойда тургускан доктаамал төлээлелге черинiң башты Нгуен Ван Тьенни чыылганнар диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

ВДР-ниң профэвилелдериниң бүгү-ниити конфедерациязының ТК-зының даргазы Хоанг Куок Вьет байырлыг хуралга делгереңгей чүве чугаалаан.

Америк агрессияга удур Соңгу болгаш Мурнуу Вьетнамның улустарының чедишкинниг демиселиниң дугайын чугаалаан, Хоанг Куок Вьеттиң медеглээни болза социалистиг чурттарның партияларының, чазактарының болгаш улустарының иези деткимчеи болгаш улуг дузалакчызы, делегейниң ажылчын аңгызының, Азияның, Африканың болгаш Латин Американың улустарының, америк улустуң база делегейкиң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарының идепкейлиг деткимчезин, агрессчи америк империалистерге удур вьетнам улустуң демиселинге улаа дуза, күчүлүг чөленгиниг болуп турар.

Америк ужар чүүлдүң чоокта чаа Ханойга болгаш ооң кыдыларынга аравтанзыг халдаашкыннарын Хоанг Куок Вьет килең-биле бүрүү шапкан. АКШ-тың агрессиязынга удур. Төрээн чуртту камгалап алыры дээш демиселдиң херээн вьетнам улус тивилелгелиг-биле доозар дээрзинге бүзүрелди ол илерейлээн.

Ооң соонда Мурнуу Вьетнамның Хосталганың национал фронтузуунуң Ханойда доктаамал төлээлелге черинiң башты Нгуен Ван Тьен сөс алгаш, мурнуу-вьетнам патриоттарның өжүүзүнден дайынчы ап-сеткил каттыштырылгазының иези байырлык Вьетнамның улусчу армиязының дайынчыларынга чедирген.

Байырлыг хурал резолюция хүлээп алган, ында болга вьетнам айтырыгны шиитпирлээр дугайында ВДР-ниң чазаанның дөрт чүүл саналдарын болгаш Мурнуу Вьетнамның Хосталганың национал фронтузуунуң беш чүүл саналдарын бүрүү-биле деткип турар. Америк агрессияга удур чөпүүр демиселди тиилелгелиг төнчүзүүлүг чедирериңге вьетнам улустуң чайлышы чок шиитпирлиг болуп турарын резолюцияда дежделээн.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XXI сессиязы

НЬЮ-ПОРК. (СЭТА). Айны болгаш дээриниң өске-даа бүдүмелдерин киириштирбишаан, космиктиг делгемни шинчилээр болгаш ажыглаар талазы-биле күрүнелериң ажыл-чорудулгаларының принциптериниң дугайында Керээни чүүлдүг деп көрүп турар, Политиктиг комитеттиң сүмелээни резолюциязы декабрьның 19-та КНО-нуң Кол Ассамблеязы бадылаан.

Ай болгаш дээриниң өске-даа бүдүмелдери чүгле тайбың соруулгаларга ажыглаттынган турар үжурлуг дээрзин ол Керээде доктаткан. Керээниң киржикчилери күрүнелер болза ядролуг чепсектиг азы массалыг узуткаашкынының өске-даа хевириниң чепсектерлиг кандыг-даа объектини Черни долгандыр орбитаорукка үндүрбезин, дээриниң бүдүмелдериге ыдыг чепсектерни тургуспазын болгаш ол чепсектерни космиктиг делгемге база тургуспазын ол Керээниң киржикчилери күрүнелер хүлээнип турар.

Айны болгаш дээриниң өске-даа бүдүмелдерин киириштирбишаан, космиктиг делгемни кандыг-бир күрүне бодунуң өнүзүү кылдыр чарлап болбас.

Космосту тайбың соруулгага шиңгээдип алырынга холбашкан резолюцияны хүлээп алганы-биле чергелештир Ассамблеага КНО-нуң чиңгине секретары У Тан байыр чедирген. Бо чугула талага күрүнелериң кады ажылдажырынга ук Керээ баштайгы базым болур дээрзинге бүзүрелии ол илергейлээн. Космиктиг делгем болза үскүлежишкиннериниң чаа зонаазы эвес, харын күрүнелериң кады ажылдажылгазының талазы болган турар үжурлуг деп, чиңгине секретарь чугаалаан. Космиктиг делгемге кижиниң ажылчорудулгазы шериг соруулгаларынга эвес, харын тайбың соруулгаларга уткан турар үжурлуг дээрзин чиңгине секретарь демдеглээн. 1967 чылдың сентябрьда Венага КНО-нуң космиктиг делгемни шинчилээр болгаш тайбың соруулгага ажыглаар талазы-биле конференциязын чорударын Ассамблея доктаткан.

Удурланыышкынның чалгыы

Вьетнамның Демократтыг Республиказының найысылалын америк ужар үүлүдүң бомбалап турар чоруу делегейниң хөй-ниитизининг килениир удурланыышкынын хайныктырган.

ГАВАНА. Куба Республиканың революстуг чазаа АКШ-тың араатанзыг болгаш дээрбечи агрессиязын буруу шаап, вьетнам улус биле куба улустуң дайынчы болгаш идепкейлиг эп-сеткил каттыштырылгазын база дагын медеглеп турар.

* * *

ПХЕНЬЯН. Америк империалистер Мурнуу Вьетнамче улам-на хөй шеритлерни чорудуп, дайынны калбартырын оралдажып турар мындыг байдалдарда социалистиг лагерь, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчык шимчээшкинни база бүгү-ле антиимпериалистиг күштер быжыы-биле сырый каттыжып алгаш, вьетнам улуска идепкейлиг деткимчени көргүскен турары болгаш АКШ-тың агрессчи үүлгедиглерин үскен турары ергежок чугула деп, Көрейниң каттышкан профэвилелдериниң ТК-зының даргазы болгаш мурнуу-вьетнам улустуң демиселин деткиир талазы-биле комитеттиң даргазы Ким Вань Реи Мурнуу Вьетнамны хостаарының Национал фронтузуунуң тургустунганындан бээр алды чыл болган оюн холбаштыр Пхеньяннның хөй-ниити төлээлекчилериниң байырлыг хуралынга медеглээн.

* * *

ДАР-ЭС-САЛАМ. «Ханойну бомбалаан чорук бүгү кижи төрелгетениң сагыш-сеткилин дорамчылааны болгаш кемниг үүлгедиг болуп турар» деп, Мурнуу-Африка Республиканың Африкан национал конгресс партиязының АКШ-тың күрүне секретарының Африка херектериниң талазы-биле дузалакчызы Д. Палмерге чоруткан чагаазында чугаалап турар.

(СЭТА).

Югославия Социалистиг Федеративтиг Республика. Джердап азы Демир Хаалгалар дээр кызаа кашпал-биле (Дунай хем унунда) Румыния болгаш Югославияның кызыгаары эрткен. Шаг-шаандан тура ону пароход чоруурунга таарымча чон чер деп санап турган. Ам ында акы-дуңма ийи чурттарның каттышкан күүжү-биле гидроэнергетиктиг болгаш пароход аргыжылгалыг системаны тудуп турар.

ЧУРУКТА: тудуушкун шөлүнде.

СЭТА-ның фотомедээзи.

СПОРТ

Дузаны чедирип турар

«СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң күш-культураны болгаш спортту улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» шиитпирин Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң баштаар чери амыдыралга боттандырып, спортту колхозка массалыг болдурар талазы-биле чамдык хемчеглерни чорудуп эгелээн. Колхоз даргазы эш Анофриенко көдээ спортчуларга 12 мөгениң кедер содаан даараткаш, комсомол комитединиң секретары Монгул-оол Бичe-оолга хүлээткен. Ол ам тыва хүрештиг секциязын көдээ клубта организастаашаш, ону солуун байдалга эрттирип турарындан аңаа киржирин күүсээннер көвүдеп турар.

Колхозтуң спортчулары боттарының төрээн колхозунуң ажыл-агыйында мурнакчы киржип турарлар. Ынчангаш колхоз баштаар чери спортту улам-на сайзырадырыңче угланган хемчеглерни ап турары өөрүнүүр.

А. КУМАЯК.

ЧАА ЧЫЛ ЁЛКАЛАРЫН ТУРГУЗАРДА ӨРТКЕ УДУР ХЕМЧЕГЛЕРНИҢ ЧУРУМУ

Чаа чыл ёлкаларын тургузарда, өрт айылын болдурбас соруулга-биле Тыва АССР-ниң Хөй-ниитиниң корум-чурум камгалалының министерствозунуң өртке удур камгалал килдизи мооң адаанда сагыыр негелделерни клубтарның, Культура бажыңнарының, уруглар албан черлериниң удуртукчуларынга болгаш бүгү хамаатыларга сагындырып тур.

Ёлканы өрээлдиң оргузунга, долгандыр кижи эртер 1 метр хемчээлдиг кылдыр тургузар.

Ёлка тургускан бажыңның чадыг, хевистерин ап каапгар.

Бажыңга, өрээлге кижилерниң ёлка үезинде кирер санын доктааттынган чурумда көрдүнгени ышкаш 1 кижиге 0,75 дөрбелчин метрден ажырып болбас.

Ёлканы чырыдарда күжү 12 вольттан ашпас лампаны ажыглаар, ону ниити электри четкизинге улаар, оларның уштары үрелик эвес, токтан эки камгалаттынган болур үжурлуг.

Ёлка тургускан өрээлге электри чок, азы дамчыдылга шугуму үрелик, камгалалы багай болур болза ёлка чанынга оюнуу, танцыны чүгле хүндүскү үеде чорудар үжурлуг.

Ёлканы саазын болгаш өске-даа кывыычал ойнаарактар-биле шимеп болбас, ёлканың будуктарынга, таваанга өрт болдурбас состав синирбээн хөвең салып болбас, фейербергтер, хлопушкалар, магнийлер болгаш лаа кыпсып болбас.

Ёлка чанынга уругларның-даа, улуг-даа улустуң отка өртенмес состав синирбээн хөвеңден, саазындан, марлядан кылган хептер кедери хоруглуг. Хөвең, марля болгаш өске-даа кывыычал материалдарга тускай состав синиреде өртке удур эки-тура ниитилелиниң дузазын ажыглаңар. Ол чер Кызыл хоорайда, Красноармейская кудумчуның № 70 бажында. Телефонуның № 20—34.

Улуг улус чок турда, ёлкага уруглар арттырып болбас.

Кандыг-бир таварылга болуп өрт болу берзе, ону өжүрер суугу болгаш өске-даа аргежок чугула херекселдерни белеткеп алыры чугула.

Хөй-ниитиниң албан черлеринге ёлкалар тургузарда, өртке удур камгалал органнары-биле дугуржуп алыр үжурлуг. Ёлка тургузар бажыңны ол органнарга хынадып, көргүзер чагыгны ийи неделя бурунгаар күрүнеиниң өрт хайгаарал инспекциязынга, азы өртке удур команда черинге киирген турар үжурлуг.

Чаа чыл ёлкаларын организастап эрттирер үеде өрт болдурбазының дугайында дурумну сагыыры—ёлка эрттирип турар албан черлериниң удуртукчуларының дөрт үлүзүнде болур.

ТЫВА АССР-НИҢ ХӨЙ-НИИТИНИҢ КОРУМ-ЧУРУМ КАМГАЛАЛЫНЫҢ МИНИСТЕРСТВОЗУНУҢ ӨРТКЕ УДУР КАМГАЛАЛ КИЛДИЗИ.
РЕСПУБЛИКАНЫҢ ӨРТКЕ УДУР ЭКИ-ТУРА НИИТИЛЕЛИ.

ДЫҢНАДЫГЛАР

1966 чылдың декабрь 28-те, хүндүскүнүң 4 шакта СЭКП Кызыл хооркомунуң үүлгедиг залынга ажылчы чоннар депутоттарының Кызыл хоорай Советиниң ээлчеглиг XII сессиязы болур. Хүннүң айтырыы: «1966 чылда хоорай Советиниң күүскомунуң кызыл чоруткан ажылының дугайында отчёт».

* * *

Тыва АССР-ниң культураажылдакчыларының бирги съездиги 1966 чылдың декабрь 22-де, эртенниниң 10 шакта республиканың хөгжүм-шии театрынга ажыттынныр.

Съездиге келген төлээлерни оларның үүлгедиг чери болур «Кызыл» гостиницада бурутказ ап турар.

Культура министерствозу.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

КИНО

ДЕКАБРЬ 21-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: «Фея өскелерге демейлешпес» 10.30, 2.20, «Дээр диңмиреп турда» 12.30, 4.10, 6, 7.45, 9.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Мээң кожам Ромео» 2.30, «Питкинниң эмнелгеге таварышкан ужуралдары» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Бир полканың хөгжүмчүзү» 10.30, 2.40, «Будалган» 12.30, 4.40, 6.20, 9 шактарда.

«ВОСТОК»: «Койгунак» 3, «Скроф дулгуяктың миллионнары» 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

Редакциянын АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, 25-38, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, агитация болгаш пропаганда килдизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа, ажылчын болгаш көдээ корреспонденгилер база совет тургузуг болгаш амыдырал килдистериниң 21-27, иштики информация килдизиниң 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Парлаага өргелелиниң типографиязы. ТС—01608.